Täysistunto

Tiistai 16.6.2015 klo 14.04—17.16

Täysistunto alkoi klo 14.04. Täysistunto päättyi klo 17.16.

Puhetta johtivat puhemies Maria Lohela (14.04—15.00), ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (15.00—15.51) ja toinen varapuhemies Paula Risikko (15.51—17.16).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. U-asiat

Valtioneuvosto on toimittanut eduskunnalle Euroopan unionin asian U 3/2015 vp, ja puhemies on lähettänyt sen käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle maa- ja metsätalousvaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

3. Silvia Modigin vapautuspyyntö Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston jäsenyydestä

Vapautuspyyntö VAP 5/2015 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Silvia Modig pyytää vapautusta Yleisradio Oy:n hallintoneuvoston jäsenyydestä.

Puhemiesneuvosto puoltaa pyyntöä.

Keskustelua ei syntynyt.

Eduskunta hyväksyi vapautuspyynnön.

Täydennysvaali toimitetaan keskiviikkona 17.6.2015 kello 14 pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on jätettävä keskuskansliaan viimeistään 17.6.2015 kello 11.

Valmis
5.2

4. Suomen Pankin tilintarkastajien vaali
Vaali VAA 14/2015 vp

Vaaleja

Puhemies Maria Lohela: Päiväjärjestyksen 4. asiana on Suomen Pankin tilintarkastajien vaali. Totean, että vaali on yksimielinen ja että eduskunta valitsee Suomen Pankin tilintarkastajiksi ja heidän varajäsenikseen seuraavat henkilöt:

Sihteeri luki:

tilintarkastajaksi
Esko Kiviranta
varajäsenenään Tapani Tölli

tilintarkastajaksi
KHT Markku Koskela
varajäsenenään KHT Hannu Riippi

tilintarkastajaksi
Sanna Lauslahti
varajäsenenään Markku Eestilä

tilintarkastajaksi
KHT Tom Sandell
varajäsenenään KHT Pauli Vahtera

tilintarkastajaksi
Jutta Urpilainen
varajäsenenään Lauri Ihalainen

Eduskunta valitsi Suomen Pankin tilintarkastajat ja heidän varajäsenensä.

5. Kansliatoimikunnan täydennysvaali
Vaali VAA 20/2015 vp

Vaaleja

Puhemies Maria Lohela: Päiväjärjestyksen 5. asiana on kansliatoimikunnan täydennysvaali. Totean, että vaali on yksimielinen.

Eduskunta valitsi kansliatoimikunnan varajäseneksi Krista Mikkosen.

6. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuuksista (pääministeri Sipilä ja ministerit Soini, Stubb, Vehviläinen, Rehula, Orpo, Toivakka, Grahn- Laasonen, Tiilikainen, Rehn, Niinistö, Lindström, Mäntylä, Berner)

Valtioneuvoston kirjelmä VN 1/2015 vp

Keskustelu

Puhemies Maria Lohela: Päiväjärjestyksen 6. asiana on valtioneuvoston kirjelmä valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuuksista. Työjärjestyksen mukaan eduskunta ei tee päätöstä asiasta.

Keskustelu

14.08 **Timo Harakka sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallitusohjelma ylistää vaurautta ja vaurastumista. Niinpä varakas väki ei joudu osallistumaan kansantalouden talkoisiin. Samalla rangaistaan niitä, jotka eivät syystä tai toisesta elätä itseään omalla työllä — eivät vielä omalla työllä tai eivät enää omalla työllä. Siksi on hämmästyttävää ja kummastuttavaa, miksi pääministeri Sipilä ei reilusti ilmoita arvopaperiomaisuutensa arvoa. Muut ministerit, esimerkiksi ministeri Rehula, ovat tunnollisesti eritelleet omistuksensa osake osakkeelta, (Välihuuto — Naurua — Puhemies koputtaa) vaikka ministeri Berneriä lukuun ottamatta kaikkien muiden verovarallisuus on miljonääripääministeriin verrattuna tietysti vaatimaton.

Tarkkuus on kiitettävää siksi, että meidän osakesäästäjien täytyy rohkaista muitakin kansalaisia tukemaan suomalaisia yrityksiä ja suomalaista työllisyyttä sijoittamalla mahdollisia säästöjä osakkeisiin, rahastoihin ja indekseihin. Osakesäästäminen on tärkeää siksi, että suomalaisten pankkitileillä odottaa valtava summa, joka pitäisi sijoittaa suomalaiseen liiketoimintaan. Hallituksen leikkauksia korjaava paketti on tästä vain 2 prosenttia. Aivan eri mittakaavan vaikutus saataisiin, jos pääministerin esimerkin johdolla saataisiin tuo huikea 80 miljardia euroa yritysten rahoitukseen.

Mutta ikävä kyllä pääministeri toimii ikään kuin hän häpeäisi vaurastumistaan. Hän piilottaa tiedot niin summittaiseen ilmoitukseen, että varallisuutta voi vain arvailla, saatikka hänen sijoitusperiaatteitaan, jotka voisivat olla menestyksen malli myös muille. Pääministeri Sipilä on nostanut 75 000 euroa verotettavaa pääomatuloa viime vuonna. Tämä tarkoittaa useiden miljoonien eurojen pääomasijoitusvarallisuutta.

Lisävalaistusta tarvitsee erityisesti pääministerin mainitsema sijoitus Nordea Capital Private -tuottokoriin. Kyseessä lienee kapitalisaatiosopimus, verokuori, joka mahdollistaa merkittävän verosuunnittelun. Kun kuoren sisällä tehdään kauppaa, sijoittaja välttyy luovutusvoitolta ja osingon verotukselta. Perintövero voidaan minimoida. Suomalaisten halu näpäyttää verokarhua on niin suuri, että kapitalisaatiosopimusten arvo on yli kaksinkertaistunut kahdessa vuodessa yhteensä 9 miljardiin euroon. Tällä verovälttelyllä on merkitystä, kun verotusta siirretään näin tulevaisuuteen, ja pääministeri jos kuka vaikuttaa tulevaan verotukseen, tässä tapauksessa sekä pääomien että perintöjen verotukseen.

Korostan, että tämä on oma päätelmäni pääministerin epämääräisestä, suorastaan välttelevästä ilmoituksesta. Turha kai on sanoakaan, että tällaisia vaikka kuinka teoreettisia sidonnaisuuksia pitäisi voida arvioida täsmällisesti esitellyistä sidonnaisuusilmoituksista. Tältäkin osin pääministerin on syytä täydentää ilmoitustaan ja mieluiten koko varallisuu-

tensa osalta. Tämä esimerkki riittänee todistamaan, että kyse ei ole tirkistelystä eikä kateuden lietsonnasta. Päinvastoin, pääministerin tulisi osoittaa omalla esimerkillään, että varallisuudessa ei ole mitään hävettävää. Ihmettelevä kysymykseni on: mitä pääministeri oikein häpeää?

Arvoisa puhemies! Pääministerin hyvin summittainen ilmoitus kuulemma täyttää lain minimiehdot. Kuten kävi ilmi, on perustellut syyt olla eri mieltä. Mutta avoimuuteen ei riitä sekään, että täytetään lain kirjain niin niukasti kuin suinkin kehdataan. Tämä venkoilu tuo mieleen pääministeri puoluetoverin, edustaja Kallin, joka keväällä 2008 jätti ilmoittamatta merkittävät vaalirahoittajansa, kun ilmoituksen laiminlyönnistä ei ollut määrätty rangaistusta. Hänen ansiostaan lakia muutettiin, että avoimuutta ymmärtävät nekin, joita pitää erikseen uhata rangaistuksella. Samalla tulivat esiin Kehittyvien maakuntien Suomi ja muut toimijat, jotka pyrkivät luomaan edustajiin juuri niitä sidonnaisuuksia, joita sidonnaisuusilmoituksen tulisi tuoda esiin.

Ilmeisesti myös sidonnaisuuksien osalta eduskunnan työjärjestyksen 29 §:ää täytyy täsmentää. Mutta se tuntuu tässä tilanteessa hullulta, sillä nykyinen hallitus ylistää rikkaita ja rikastumista. Luulisi hallituksen omien rikkaiden mielellään tarjoutuvan esimerkiksi kaikelle kansalle, kuinka kannattaa lopettaa kitinä ja aloittaa arvopaperisäästäminen.

14.13 **Matti Vanhanen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyseessä on sidonnaisuusilmoitus. Mitä tällä sidonnaisuusilmoituksella haetaan? Sillä haetaan sitä, että sekä me edustajat että muu yhteiskunta voivat arvioida valtioneuvoston jäsenten toimintaa suhteessa näihin sidonnaisuuksiin. Tässä suhteessa ministerien ilmoitukset pitävät sisällään ne sidonnaisuudet, joita heillä on. Siinä ei kysytä omaisuuden arvoa. Tämä ei ole varallisuusilmoitus, vaan tämä on sidonnaisuusilmoitus. Meidän kannaltamme on olennaista se, että — mikä se oli, Nordea Capital, jos tässä nyt mainostetaan jotakin — meillä on tiedossa instrumentti, johon on sijoitettu, ja osaamme arvioida pääministerin toimintaa, tuleeko sellaisia tilanteita, joissa mahdollisesti syntyy eturistiriitaa tähän nähden.

Samoin olen huomannut, että siellä on ministereillä ilmoitettuina sijoitusasuntoja, kesämökkejä, ei niidenkään arvoa ole määritetty. Saattaa olla, että ne jopa vuosien mittaan vaihtelevat ilman, että (Puhemies koputtaa) pitää ilmoitusta täydentää.

Puhemies Maria Lohela: Puhujalistaan.

14.14 **Johanna Ojala-Niemelä sd:** Arvoisa rouva puhemies! Perustuslain 62 §:n 2 momentin mukaan ministerin on viivytyksettä nimitetyksi tultuaan annettava eduskuntaa varten selvitys elinkeinotoiminnastaan, omistuksistaan yrityksissä ja muusta merkittävästä varallisuudestaan sekä sellaisista ministerin virkatoimiin kuulumattomista tehtävistään ja muista sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen toimintaansa valtioneuvoston jäsenenä. Miksi näin sitten on säännelty?

Säännöksen tavoitteena on mahdollisimman pitkälti etukäteen ehkäistä ne tilanteet, jotka voivat johtaa luottamuksen vaarantumiseen valtioneuvoston jäsenten toiminnan asianmukaisuutta kohtaan, sekä siirtää painopistettä ministerin toiminnan jälkikäteisestä arvioinnista mahdollisia väärinkäytöksiä estäviin toimiin. Säännöksen tavoitteena on siis mahdollistaa ministerin toiminnan kontrolloitavuus ja estää ennakolta ulkopuolisten sidonnaisuuksien vaikutus ministerin toimintaan. Sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuus mah-

dollistaa osaltaan esimerkiksi ministerin esteellisyyden huomioimisen. Se lisää myös yleisemmin poliittisen järjestelmän avoimuutta ja samalla vahvistaa sen legitiimisyyttä.

Perustuslain sääntely vastaa pitkälti länsieurooppalaista yleistä linjaa, eikä siihen kohdistu sellaisenaan varsinaista muutostarvetta etenkään, jos sitä sovelletaan laajentavasti, niin että ministerit ilmoittavat myös varallisuudessaan ja muissa sidonnaisuuksissaan ministeriaikana tapahtuvista muutoksista. Yleisesti ottaen sidonnaisuuksien ilmoitusjärjestelmä on tähän asti toiminut tavoitteittensa mukaisesti, ja ilmoitukset ovat olleet ainakin valtaosin asianmukaisia.

Asia, joka nyt esitetyissä sidonnaisuusilmoituksissa tulee esiin, liittyy siihen, että ministerien ilmoitukset ovat tarkkuudeltaan hyvin epäyhtenäisiä eikä niitä voida pitää yhteismitallisina. Osittain ministerit ovat kirjanneet varallisuuttaan koskevat tiedot esimerkillisen yksityiskohtaisesti, kuten sisäministeri Orpo. Osittain taas ilmoitukset ovat varsin ylimalkaisia. Näin on erityisesti pääministerin osalta, jonka ilmoituksessa viitataan esimerkiksi kiinteistöomaisuuteen mainitsemalla ainoastaan esimerkkejä ja rahoitusomaisuuteen määrittelemällä se merkittäväksi ilman täsmällisempää suuruusluokkaa tai erittelyä.

Tässä voi sanoa ministerien osien vaihtuneen, sillä oletusarvo on, että pääministeri kertoisi omistuksistaan tarkemmin kuin muut ministerit. Pääministerin esikunnasta on jo kiirehditty ilmoittamaan, ettei ilmoitusta täydennetä, sillä se täyttää Oikeuskanslerinviraston vaatimukset. Olisiko tässä pääministeri Sipilän syytä ottaa oppia edeltäjiltään, ministeri Kataiselta ja ministeri Stubbilta, joiden sidonnaisuusilmoitukset olivat yksilöidympiä?

Valtiosääntöoikeuden asiantuntijoista esimerkiksi Hidén ja Viljanen ovat kannanotoissaan pitäneet pääministerin varallisuusilmoitusta pääministerin asema huomioon ottaen tarkoitukseensa nähden liian yleispiirteisenä, vaikkakaan sitä ei ehkä suoraan voida pitää perustuslain kannalta riittämättömänä.

Avoimuuden kannalta, olisiko parempi ilmoittaa pikemminkin enemmän kuin vähemmän? Tämä edellyttänee ainakin, että valtioneuvoston piirissä ohjeistetaan tarkemmin ministereiden sidonnaisuusilmoitusten sisältöä niin, että eduskunta saa kunkin ministerin osalta varallisuustiedot ja muut perustuslain edellyttämät tiedot mahdollisimman yksilöidysti.

Korostan vielä, että sidonnaisuusilmoituksissa on kyse nimenomaan ministerin toiminnan arvioinnin mahdollistamisesta eikä uteliaisuuden tyydyttämisestä. (Hälinää — Puhemies koputtaa) Esimerkiksi pääministerin, valtiovarainministerin tai elinkeinoministerin toiminta voi vaikuttaa olennaisesti esimerkiksi yritysten toiminnan kannattavuuteen, jolloin on erityisen tärkeää varmistua siitä, ettei jälkikäteen synny epäilyksiä päätöksenteon epäasianmukaisista vaikuttimista.

14.19 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa rouva puhemies! On pakko sanoa, kun kuunteli entisen pääministeri Vanhasen, nykyisen edustajan — varmasti oikeutettuakin — puolustuspuheenvuoroa nykyistä pääministeriä koskien, niin juuri niin on. Pääministeri on toiminut juuri niitten lakien ja säädösten mukaan, joita ilmoittamisvelvollisuuteen kuuluu. Mutta toisaalta on todettava, että edustaja Hakkarainen toi juuri oikeat asiat (Eduskunnasta: Harakka!) — anteeksi, Harakka toi juuri ne oikeat argumentit esille — (Välihuuto — Naurua) joita tässä käsittelyssä tarvitaan.

Tärkeintä on, että kun se 80 miljardin potti meillä tuolla pankeissa lepää tavallaan sijoittamatta eikä tule suomalaisen teollisuuden, yrittäjyyden ja kansantalouden hyväksi käytetyksi, niin tässä kohtaa pääministeri voisi omalla esimerkillään näyttää, mitä rikastuminen

osakkeilla voi olla, miten sidonnaisuudet ja niiden kautta tuleva toimeentulo eivät voi olla niin kuin kadehdittavia asioita. Pitää olla rohkea, uskalias ja näyttää oman rikastumisensa tie, koska meille pitää luoda joku sellainen järjestelmä, että osakkeilla rikastuminen ei ole pelkästään syntistä vaan se voi olla työllisyyden ja tekemisen kannalta erittäin tärkeä asia, että vapaana, lähes miinuskorolla lepäävä raha voisi tuoda kehittyville kasvuyrityksille mahdollisuuksia saada enemmän varallisuutta uusien työpaikkojen luomiseen. Siinä mielessä kyllä rohkaisen pääministeriä enemmän julkiseen avoimuuteen ja haastamaan meidän kulttuuriamme siihen, luomaan uusia työpaikkoja.

14.21 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Pidän tätä edustaja Harakan ja sosialidemokraattien ulostuloa ikävänä ja puolustan tässä pääministeri Sipilää, joka on antanut sidonnaisuusilmoituksensa lain edellytykset täyttäen, tarkistaen myös oikeuskanslerilta sen riittävyyden. Haluan tämän puheenvuoron käyttää sen vuoksi, että omalta osaltani haluan irtisanoutua tällaisesta populistisesta ja henkilöön käyvästä oppositiopolitiikasta, (Eduskunnasta: Ohhoh! — Eduskunnasta: Juuri näin!) joka sisälsi jopa vihjailuja pääministerin kohdalla veronkiertoon, mikä oli mielestäni täysin asiatonta. (Eduskunnasta: Hyvä puheenvuoro!)

14.22 **Antti Kurvinen kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä keskustelu on ollut tuommoista aika mollivoittoista ja negatiivista, mutta haluaisin nyt tuoda tällaisen ihan positiivisenkin asian esille: Minusta on oikein myönteistä, että meillä on maassa pääministeri, joka harjoittaa metsätaloutta. Hän tietää itse, mitä se vihreä talous on, mitä se biotalous on, mistä vasemmisto-oppositiokin oikein mielellään täällä aina kertoo. Meillä on nyt maassa pääministeri, joka tietää todella maaseudun elinkeinojen arjen, maaseudun arjen, ja toivoisinkin vähän valoa sinne vasempaankin laitaan. (Eduskunnasta: Hyvä!)

14.22 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Räsänen laittoi meidät kaikki yhteen samaan koriin, mutta minä irtisanoudun kyllä siitä arvostelusta, mitä edustaja Räsänen sanoi. Minä haluan ainakin tuoda osaltani esille sen, että on myös positiivista tuoda omat menestymisensä edellytykset ja se, mitenkä on niitä pystynyt käyttämään hyväkseen, kaikelle kansalle tiedoksi. En minä halua rikkaita kadehtia, minä haluan elää heidän siivellään ihan törkeästi. (Naurua) Jos ei meillä tässä maassa ole yrittäjiä ja yrityksiä, niin ei meillä työläisillä ole käsipareille töitä. Kyllä minä haluan osaltani olla kantamassa sitä huolta ja vastuuta, että yritystoiminnalla on rahoituspohjaa, mutta reiluilla pelisäännöillä, mitä tämä hallitus ei toki tarjoa ammattiyhdistysliikkeelle. Siinä kohtaa ehkä se Sipilän vaitonaisuus omien sidonnaisuuksiensa osalta kulkee sitä samaa latua, että pidetään giljotiinia työväestön ja ammattiyhdistysliikkeen yllä.

14.23 **Sari Essayah kd:** Arvoisa rouva puhemies! Haluan sen verran korjata edustaja Myllykosken puheenvuoroa, että edustaja Räsänen ei täällä tuominnut vasemmistoa yleensä, vaan totesi vain, että tässä Timo Harakan puheenvuorossa oli ikäviä sävyjä, ja myöskin oletti, että tämä on ilmeisesti sosialidemokraattien linja. Sosialidemokraatit, korjatkaa, jos olemme tässä väärässä.

Sen sijaan haluan kehua nimenomaan edustaja Myllykosken puheenvuoroa. Hän muistutti juuri siitä, että 80 miljardia makaa siellä pankkiteillä. Olisi äärimmäisen tärkeää, että meillä Suomessa tällainen kansankapitalismi saataisiin liikenteeseen ja ihmiset lähtisivät

etsimään niille varoille, jotka siellä pankkitileillä olemattomalla korolla ovat, parempia sijoituskohteita ihan omaa tulevaisuuttakin silmällä pitäen.

Sen verran vielä tästä kapitalisaatiosopimuksesta, että nämähän ovat sellaisia sopimuksia, joissa tuotteen tuotto on sidottu johonkin sijoitustuotteeseen. Varsinaisesti ei omisteta sitä sijoitustuotetta, vaan sen omistuksen arvo nousee tai laskee sen mukaisesti, miten sitten se kohde nousee tahi laskee. Näitä ei ole todellakaan myöskään suojattu talletussuojalla, elikkä ne ovat siinä mielessä ihan normaaleja riskipitoisia rahastosijoituksia. Tietenkin niissä vasta siinä vaiheessa maksetaan verot, kun ne otetaan ulos.

Täytyy sanoa, että edustaja Harakalla oli vähän erikoinen käsitys näistä kapitalisaatiosopimuksista, kun hän niitä lähtee jonkunlaiseen veronkiertoon rinnastamaan. Näitä kapitalisaatiospimuksiahan tällä hetkellä aika paljon markkinoidaan suomalaisille. Oikeastaan voisi sanoa, että asiantuntijat ovat esittäneet, ovat sanoneet, että ne ovat kalliita, elikkä ne ovat kalliita niille, jotka lähtevät niihin sijoittamaan. Siinä mielessä voidaan tietysti aina miettiä, millä muulla tavalla sitten voisi vielä tuottavammin itse kukin sijoittaa omia rahojansa. Mutta minun mielestäni todellakin tämä korjaus oli erittäin hyvä puheenvuoro sieltä vasemmalta, hivenen yllättävä mutta erittäin hyvä.

14.25 **Timo Harakka sd:** Kiitoksia, edustajat Räsänen ja Essayah. Ikävää, jos teillä on ollut ikävää. KD oppositiopuolueena puolustaa hallitusta paremmin kuin hallitus itse ja siinä mielessä tekee hallituksen työn tarpeettomaksi. Ainoat henkilöt, jotka tässä salissa ovat maininneet veronkierron, ovat edustajat Räsänen ja Essayah. En edes vihjaile sitä, että mitään lakia olisi rikottu, totean vain sen kaikkien tunteman tosiseikan, että kapitalisaatiosopimukset ovat verosuunnittelun tärkeä kohde sekä pääoma- että perintöveron osalta. Siksi olennaisempaa kuin se, kenellä täällä on ikävää, on se, mitkä ovat faktat ja tosiasiat. Sitä vartenhan nämä sidonnaisuusilmoitukset tehdään, että saadaan tietää, mikä on tosiasia, ja toivon, että pääministeri Sipilä täydentää tätä hyvin niukkaa ilmoitustaan.

14.26 **Mikko Kärnä kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Myllykoski tuossa peräänkuulutti ja halusi tietää pääministeri Sipilän vaurastumisen tiestä. Suosittelisin edustaja Myllykoskelle: Risto Uimoselta on tullut erinomainen kirja, "Juha Sipilä — Keskustajohtajan henkilökuva", jossa näistä asioista selostetaan hyvinkin tarkasti. Edustaja Harakan voisi olla myös paikallaan lukea tämä teos. Sen voi tarvittaessa lainata vaikka minulta.

14.27 **Markus Mustajärvi vas:** Arvoisa puhemies! Jos joku edustaja täällä sortui populismiin, niin kyllä se oli edustaja Räsänen. Se oli oikeastaan pohjanoteeraus siinä mielessä, että kyseenalaistettiin kaikki motiivit niiltä, jotka kyselevät ministereitten sidonnaisuuksien ja omistusten perään. En tiedä, onko kaipuu hallitukseen niin kova, että siitä roolista on hankala oppositiossa sitten irtaantua.

Muistutan siitä, mitä tapahtui silloin, kun ministeri Lehtomäki ilmoitti Talvivaara-omistuksistaan. Silloinkin se ministerin ilmoitus täytti kaikki lain kriteerit, mutta jos sitä eduskunnan salissa ei olisi perätty, mitä ne merkittävät omistukset ovat, niin ainakin sillä kertaa se koko Talvivaara-omistus, mahdolliset sidonnaisuudet, tiedon kulku ja ministerirooli suhteessa esimerkiksi muihin osakkeenomistajiin olisi jäänyt käymättä läpi.

Ja kun moitin tässä toista KD-edustajaa, niin kiitän kyllä sitten lopuksi edustaja Essayahia siitä, kun hän omalta osaltaan antoi tunnustusta edustaja Myllykoskelle. On äärimmäisen tärkeä asia tänä päivänä, kun puhutaan hyväosaisten esimerkistä, mihin ne, joilla sitä

rahaa on, sijoittavat rahansa: sijoittavatko he Suomeen, suomalaisiin yrityksiin, suomalaisiin investointeihin, vai tekevätkö he niin, niin kuin tekevät valitettavan monet raharikkaat, joilla aika monella on ruotsinkielinen sukunimi, että kun 60-luvulla Suomesta lähtivät Ruotsiin ne, joilla ei ollut rahaa, niin tänä päivänä lähtevät ne, joilla sitä rahaa on. (Naurua)

14.29 **Sampo Terho ps:** Arvoisa puhemies! En ymmärrä, mitä tarkoitusta tämä keskustelu enää edistää. Mitään rikettä ei ole tapahtunut, mitään moitittavaa ei ole tapahtunut, eikä mistään sellaisesta, kuten olemme oppositiolta kuulleet, myöskään syytetä. Oppositio kiistelee keskenään ja provosoi toisiaan. Ehkä tätä voitaisiin harrastaa jossain muualla.

14.29 **Johanna Ojala-Niemelä sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ei tässä varmasti kukaan ole väittänyt, että pääministeri tai kukaan muukaan olisi toiminut moitittavasti.

Olisi tietenkin suotavaa käydä tätä avointa keskustelua tästä kysymyksestä, koska on ennakkotapauksen luonnetta siihen suuntaan, että aikaisemmat pääministerit ovat antaneet yksilöidympiä ilmoituksia kuin tässä tapauksessa.

Tämä on myös sikäli tärkeä kysymys, että tämä ministerin toiminta tosiaan voi vaikuttaa moneen eri asiaan, muun muassa yritysten kannattavuuteen tai moneen muuhun seikkaan, ja tällöin on yhteiskunnan kannalta tärkeää, että myös sidonnaisuudet ovat tässä suhteessa läpinäkyviä.

14.30 **Carl Haglund r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä muistuttaa kollegoita siitä, että nyt ei ole kysymys mistään varallisuusilmoituksesta. Olen itsekin ministerinä tämmöisen täyttänyt ja tiedän — ja niin varmasti moni muukin tietää oman ilmoituksen kautta täällä eduskunnassa — että tässä on selkeä raja siinä, missä pyrit kertomaan, ja pitääkin kertoa, ne sidonnaisuudet, joilla on merkitystä oman työn kannalta. Mutta nyt ei ole siitä kysymys; tämä keskustelu keskittyy aivan liikaa siihen, kenellä on mitäkin varallisuutta ja miten on kukin rikastunut tai mitä sijoitusneuvoja voi saada — jos sijoitusneuvoja tarvitsee, niitä tosiaan saa esimerkiksi kauppakorkeakoulusta, jos niitä kokee tarvitsevansa.

Mitä tulee sitten tähän edustaja Mustajärven mauttomaan kommenttiin, niin on varmaan selvää, että voidaan käydä keskustelua siitä, kuka muuttaa mihinkin ja kuka sijoittaa mihinkin, mutta tämmöinen yleistäminen, missä johonkin kieliryhmään aletaan viittaamaan, ei sovi tämän salin arvovallalle.

14.31 **Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Terholle ja Haglundille: ainakin käyttämäni puheenvuorot ovat halunneet tämän keskustelun osalta tuoda sitä positiivisuutta ilmi, että ei rikastuminen ole syntiä.

Ja kun me nyt täällä näistä ilmoitusvelvollisuuksista keskustelemme, niin kyllä tässä kohtaa on hyvä laventaa sitä, että me toivomme tavallaan, varsinkin täällä sitten oppositiossa — kuten minun mielestäni Ojala-Niemelä aivan oikeutetusti sanoi — sitä, että se kulttuuri, minkä edelliset pääministerit ovat omaksuneet, olisi jatkunut. Siinä mielessä keskustelu on ollut oikeutettua, enkä tiedä sitten, mikä on arvovallalle sopivaa taikka ei, mutta toivotaan, että linja sinällään tämän avoimuuden kohdalta, jota varsinkin pääministeri ollessaan talousvaliokunnassa noudatti, se helikopterinäkökulma, jolla hän aina piirsi sitä ku-

vaa, että mikä mihinkin vaikuttaa, (Puhemies koputtaa) voisi jatkua, kun hän toimii nyt pääministerinä.

14.32 **Markus Mustajärvi vas:** Arvoisa puhemies! Minä en millään lailla koe horjuttavani tämän instituution arvovaltaa sillä, että käytän sitä puheoikeutta, joka minulle eduskunnan työjärjestyksen ja itse asiassa perustuslain mukaan on taattu suomalaisen demokratian ja vaalijärjestelmän mukaan.

Mutta jos tänä päivänä pääministeri puhuu ennen kaikkea esimerkin voimasta ja hyvätuloiset ovat kertoneet, kuinka isoista tuloista he ovat pienenpienen siivun valmiit laskemaan omaehtoisesti — kun vastaavasti suomalaiset köyhät joutuvat näihin niin sanottuihin talkoisiin osallistumaan aina pakon edessä — niin kyllä siinä tilanteessa on täysin perusteltua kysyä, onko pääministeri ollut riittävän avoin silloin, kun puhutaan esimerkiksi hänen sijoituksistaan ja yritysten sijoituksista: onko hän omalla toiminnallaan näyttänyt esimerkkiä siitä, kuinka tuetaan suomalaista yrityselämää, sijoitetaan suomalaisiin yrityksiin, luodaan uusia työpaikkoja? Ja jos näin on, että on toimittu tällä tavalla, niin miksi sitä ei esimerkinomaisesti voida kertoa kaikelle kansalle?

Keskustelu päättyi.

Asian käsittely päättyi.

7. Lepäämään hyväksytty lakiehdotus laiksi Suomen perustuslain 25 §:n muuttamisesta (HE 55/2014 vp)

Lepäämään hyväksytty lakiehdotus LJL 1/2015 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu

14.33 **Eeva-Maria Maijala kesk:** Arvoisa puhemies! Esitetty perustuslain muutos vaalipiirimäärien suhteen tulee hylätä.

Olen aiemminkin vastustanut liian suurten vaalipiirien synnyttämistä ja kannattanut nykyisen äänestystavan säilyttämistä riippumatta siitä, onko oma puolueeni ollut hallituksessa vai oppositiossa. Vaalitapa on demokratiassa niin suuri asia, ettei siitä tule päättää kulloistenkin poliittisten voimasuhteiden mukaan, vaan ainoastaan erittäin laajan yhteisymmärryksen pohjalta useamman vuoden aikana.

Kataisen hallituksen alkuperäinen tavoite oli laskea vaalipiirien määrä, minimimäärä, siis kuuteen. Jos tällainen muutos olisi hyväksytty, olisi eduskunnan yksinkertaisella enemmistöllä voitu sitten koko maa jakaa kuuteen jättiläisvaalipiiriin. Tästä tavoitteesta luovuttiin ja päädyttiin esittämään vaalipiirimäärä välille 9—12, sekin muuten ilman laajaa hyväksyntää. Ennen viime kevään vaaleja maaliskuun 9. päivänä perustuslakivaliokunnan tuolloinen puheenjohtaja Johannes Koskinen myönsi puheenvuorossaan, että kompromissimalli rajoilla 9—13 tai 9—14 olisi voinut tulla helpommin hyväksytyksi kuin halli-

tuksen esittämä. Tuolloisen hallituksen esittämä ylärajahan on nyt voimassa oleva alaraja. Esimerkiksi Uudenmaan suuren vaalipiirin jakaminen merkitsisi sitä, että joku toinen vaalipiiri olisi samalla ollut pakko yhdistää.

Olen ennenkin kertonut oman vaalipiirini Lapin välimatkoista. Kun vaalikiertueella tai vaalien välillä haluan tavata väkeä ympäri vaalipiiriäni, tulee kotoani matkaa meno-paluuna esimerkiksi Utsjoen Nuorgamille 970 kilometriä ja ajomatkaa Enontekiön Kilpisjärvelle 952 kilometriä, enkä asu edes vaalipiirini etelärajassa. Samalla tavalla tulevat erittäin pitkät matkat myöskin Kemiin, Simoon, Pelloon, eri puolille Lappia. Molemmissa paikoissa ja kaikissa näissä olen muuten käynyt tilaisuuksia silti järjestämässä mahdollisimman usein, vähintään kerran vuodessa. Ajan vuosittain turhankin paljon. Ajan poliittiseen työhön liittyen kymmeniätuhansia kilometrejä Lapissa. En toivo tosiaankaan, että yhä useampi kansanedustaja joutuu samaan tilanteeseen ja käyttämään huomattavan osan työajastansa tien päällä olemiseen. Tärkeintä olisi saada kohdata äänestäjiä ja tuntea kunnolla koko vaalipiiri.

Maakuntien edustajan on tunnettava alueensa olosuhteet. Toimiva yhteiskuntajärjestys edellyttää, että ihmiset voivat luottaa edustajiensa asiantuntemukseen heidän kotiseutunsa tilanteesta ja tapahtumista. Vaalipiirien maantieteellisen koon kasvattaminen ei tätä edistä.

Eduskunnan alkutaipaleella oli muuten pohjoisimman Lapin olosuhteille erityinen tilanne. Silloin haluttiin muuten varmistaa se, että synnyinkotikuntani Sodankylä ja erät muut kaikkein pohjoisimmat Suomen kunnat muodostivat oman vaalipiirinsä, josta valittiin vain yksi kansanedustaja. Tästä luovuttiin vasta 1930-luvun lopulla, jolloin kulkuyhteyksien Lapissa katsottiin parantuneen niin hyvin, että voitiin tehdä yksi Lapin vaalipiiri. Alueen tuntemus ja edustuksellisuus oli tärkeintä. Sen pitäisi olla nyttenkin tärkeätä.

Ymmärrän hyvin sen huolen, jota esimerkiksi kristillisdemokraatit ovat kantaneet. Jos pienpuolueella on tasainen kannatus ympäri maata muttei kovin suuri kannatus missään, niin se on vaarassa jäädä hyvin aliedustetuksi tai jopa pudota kokonaan. Tasauspaikkajärjestelmä voisi tuoda ratkaisua tähän ongelmaan. Toisaalta meidän järjestelmäämme ajatus kansanedustajasta, joka ei edusta mitään yksittäistä vaalipiiriä, voisi tuntua aika vieraalta, joten en kannata sitä.

Perussuomalaisten nousu 12 vuodessa yhden kansanedustajan puolueesta eduskunnan toiseksi suurimmaksi puolueeksi osoittaa senkin, että kyllä pienikin puolue voi kasvaa ja läpi tullaan, jos vain kannatusta riittää.

Kansainvälisestikin verrattuna poliittinen järjestelmämme on vakaa ja vaalitapamme on säilynyt pääosin samanlaisena koko eduskunnan historian ajan. Jatketaan nykyisellä tavalla.

14.39 **Krista Kiuru sd:** Arvoisa puhemies! Ajattelin minäkin sanaiseen arkkuuni hiukan avauksia tehdä. Nimittäin kyllä tämä esitys monella tavalla on hyvin problemaattinen. Jos me ajattelemme, että parannamme suhteellisuutta sillä, että menetämme alueellista edustuksellisuutta, niin silloin me olemme kyllä aika ison ongelman äärellä — sen jälkeen, kun toista ongelmaa olemme parantaneet. Itse uskon, että vaalipiiriuudistuksella pitää tavoitella myöskin alueellista edustavuutta, ja vaikka tämä esitys kiistatta parantaa suhteellisuutta, niin se samalla heikentää merkittävästi toteutuessaan instrumenttina sitten käytännön politiikan päätöksissä myöskin alueellista edustuksellisuutta.

Uskon, että kun nykyisessä vaalitavassa suhteellinen vaalitapa ja alueellinen edustavuus ovat taanneet tällä vaalipiirijaolla kuitenkin kompromissin, niin tällä uudella tavalla

tehtäessä on pelättävissä, että erityisesti suurissa tulevissa vaalipiireissä äänestysaktiivisuus voi laskea siitä syystä, että alueellinen edustavuus merkittävästi vaarantuu. Ehdokkaat saatetaan asettaa vain suurista kaupungeista, ja heidän tunnettavuutensa vaalipiirin toisilla laidoilla on entistä heikompi. Myöskin ihmisten osallisuuden kokeminen ja sitä kautta äänestämään lähteminen on yksi tärkeä asia, joka on syytä huomioida. Kyllä eduskunnan pitää olla mahdollisimman edustava, ja siltä osin kansalaisten ja poliittisten päättäjien läheisyys on yhtä tärkeää kuin keskustelu suhteellisuudesta.

Eittämättä tämä kysymys on tärkeä myös Satakunnan näkökulmasta, jonka edustajana täällä eduskunnassa toimin. Siksi halusin käyttää tämän puheenvuoron satakuntalaisten edustajana täällä: kuinka isosta vaalipiiristä me voimme puhua, jotta satakuntalaiset voivat vielä kokea, (Puhemies koputtaa) että alueellinen edustavuus toteutuu? Ja siksi tässä esityksessä on ongelmia.

14.41 **Tapani Tölli kesk:** Arvoisa puhemies! Tässä on kysymyksessä perustuslain muutos, jossa muutettaisiin vaalipiirien lukumäärää perustuslaissa niin, että nykyinen vaalipiirien vähimmäismäärä muuttuisi enimmäismääräksi eli alaraja muuttuisi ylärajaksi. Se on aika merkittävä muutos.

Tämän asian tausta on Jyrki Kataisen hallitusohjelmassa, johon kirjattiin monivaiheisten neuvotteluiden jälkeen koruttomasti näin: "Sitoudutaan perustuslain muutokseen siten, että vaalipiirien enimmäismääräksi Manner-Suomessa kirjataan 6—12." Tämä on varsin erikoinen kirjaus, että todetaan yksiselitteisesti, ilman valmistelua, että sitoudutaan perustuslain muutokseen, näin merkittävään muutokseen. No, tämän kirjauksen pohjalta oikeusministeriö sitten asetti parlamentaarisen työryhmän valmistelemaan tätä lakiesitystä. Tämä työ oli aika mielenkiintoista, kun tehtävänä oli lähtökohtaisesti hallitusohjelman kirjauksen toteuttaminen. Tässähän toteutui jo se klassiseksi tullut entisen ministerin toteamus, että minä teen nyt päätöksen, keksi sinä perustelut. Eli työryhmän tehtäväksi tuli keksiä perustelut, ja liikkumavaraa oli siten vähän, mutta työryhmä kuitenkin päätyi siihen, että ehdotus on 9—12, eli tuli pientä lievennystä.

Perustuslain muutos on aina suuri asia. Sitä ei pidä tehdä hetken mielijohteesta. Esimerkiksi valtiosääntöoikeuden arvostettu asiantuntija, professori Mikael Hidén, on todennut: "Eduskuntavaalien järjestelmä on koko kansanvaltaisen valtiojärjestelmän kannalta niin keskeinen asia, että sen merkittävien muutosten pitäisi oikeastaan olla mahdollisia vain laajan ja pitkäjänteisen konsensuksen pohjalta. Oleellisia muutoksia ei edes periaatteessa kuuluisi pitää yksittäisen hallituskoalition oman hallitusohjelmansa pohjalta eduskunnassa läpi ajettavissa olevina asioina." Näin kuitenkin on yritetty tehdä, mutta tätä nyt on peilattava myös monia muita asioita vasten. Viime vaalikaudellahan muutettiin vaalipiirien lukumäärää 14:stä 12:een yhdistämällä Kymen vaalipiiri ja Etelä-Savon vaalipiiri uudeksi Kaakkois-Suomen vaalipiiriksi sekä Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan vaalipiirit uudeksi Savo-Karjalan vaalipiiriksi. Tämä uudistus runnottiin läpi ottamatta juurikaan huomioon niiden tahojen lausuntoja, joita uudistus on koskenut. (Perussuomalaisten ryhmästä: Näin tapahtui!)

Perustuslakivaliokunta on todennut perustuslain muutoksesta näin: "Perustuslain muutoshankkeisiin ei pidä ryhtyä päivänpoliittisten tilannenäkymien perusteella eikä muutoinkaan niin, että hankkeet olisivat omiaan heikentämään valtiosäännön perusratkaisujen vakautta tai perustuslain asemaa valtio- ja oikeusjärjestyksen perustana. On toisaalta pidettävä huolta siitä, että perustuslaki antaa oikean kuvan valtiollisen vallankäytön järjestelmäs-

tä ja yksilön oikeusaseman perusteista. Perustuslain mahdollisia muutostarpeita tulee arvioida huolellisesti ja välttämättömiksi arvioidut muutokset tehdä perusteellisen valmistelun sekä siihen liittyvän laajapohjaisen keskustelun ja yhteisymmärryksen pohjalta." Tämä valmistelu ei ole tapahtunut näin. Hallitusohjelmaneuvottelujen yhteydessä tehty poliittinen arviointi ei täytä perustuslain muuttamiselle asetettuja vaatimuksia perustuslain sisällöllisten muutosten perusteellisesta ja huolellisesta arvioinnista. Vaalijärjestelmän valtiosäännössä säädettyihin perusteisiin kajoamisen tulisi perustua laajaan poliittiseen yhteisymmärrykseen, ja siksi tämä asia pitää harkita kokonaan uudelleen.

Arvoisa puhemies! Vaalijärjestelmämme rakentuu kahdelle keskeiselle periaatteelle: suhteelliselle vaalitavalle ja alueelliselle edustavuudelle, joka turvataan vaalipiirijaolla. Vaalipiirien vähentäminen kiistämättä parantaa suhteellisuutta, mutta alueellista edustavuutta se heikentää. Kun alueellisen edustavuuden näkökulma olisi tässä nyt sivuutettu, lopputulos ei ole kestävä. Nykyisen alarajan määrittely uudeksi ylärajaksi ei ole perusteltua. Tästä syystä tätä esitystä ei tule hyväksyä.

14.47 **Antti Kurvinen kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä olevan perustuslain lepäämään jääneen muutosesityksen kohdalla on useita ongelmia, joita keskustelussa onkin jo tuotu esille. Pidän erittäin tärkeänä sitä, etteivät vaalipiirien koot saa kasvaa kohtuuttomasti. On äärettömän tärkeää, että alueellinen edustavuus meidän eduskunnassa säilyy mahdollisimman hyvänä, sillä jos vaalipiirit muuttuvat hyvin suuriksi, epämääräisiksi yksiköiksi, se on omiaan vieraannuttamaan ihmisiä politiikasta, se on omiaan vähentämään äänestysaktiivisuutta.

Niin ikään jo tällä hetkellä meidän vaalijärjestelmässämme on ongelmana nähtävä se, että vaalikampanjoiden hinnat ovat paikka paikoin nousseet aika suuriksi, ja jo tämä käytännössä nostaa kynnystä siihen, ketkä lähtevät mukaan politiikkaan, ketkä lähtevät pyrkimään eduskuntaan.

Niin ikään, aivan kuten edustaja Tölli, perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja, tuossa hyvin toi esille, on erittäin erikoista, että tällaisia demokraattisen oikeusvaltion kivijalka-asioita on yritetty muuttaa satunnaisella enemmistöhallituksella käymättä läpi todellista koko poliittista kenttää koskevaa keskustelua.

Arvoisa puhemies! Näyttää selkeältä, että kun me perustuslakivaliokunnassa tätä asiaa käsittelemme, niin tämä perustuslain muutosesitys tullaan hylkäämään. Ymmärrän sen kritiikin, mitä esitetään meidän vaalijärjestelmämme suhteellisuuden ja niiden ongelmien osalta, mitä nykyjärjestelmässä on. Heitänkin ilmoille jo aikaisemmin pohditun esityksen siitä, että vaikkapa tasauspaikkajärjestelmä tulisi, tai ehkä pitäisi harkita jopa osittaista listavaalia tämän puolueiden välisen suhteellisuuden parantamiseksi.

14.49 **Kimmo Kivelä ps** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Todellakin siitä on kysymys, että toteutuisi alueellinen edustavuus ja kaikki nämä kysymykset, alueellinen edustavuus ja tasapuolisuus. Tikulla silmään sitä, joka menneitä muistelee, mutta nämä kummatkin asiat olisivat toteutuneet, mikäli olisi edellisen eduskunnan aikana hyväksytty se muutos, jota 2007 valittu eduskunta hyväksyi loppumetreillään. Siinä olisi toteutunut sekä suhteellisuus että alueellinen edustavuus. Tasauspaikkajärjestelmä olisi tuonut nämä molemmat asiat. On todella niin, että äänestäjien valinnanvara vähenee. Mahdollisuudet käydä kampanjointia ovat vain harvoilla, kun kampanjointi tulee entistä kalliimmaksi. Esimer-

kiksi tuolla meidän vaalipiirissämme (Puhemies: Aika on täynnä!) ehdokkaiden määrä väheni lähes puolella.

14.50 **Eeva-Maria Maijala kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kivelä toi esille tasauspaikkajärjestelmän. On hyvä, että viime vaalikaudella siitä luovuttiin, sillä tasauspaikkajärjestelmä olisi edellisissä vaaleissa reilu neljä vuotta sitten tehnyt sen, että Lapista olisi tullut valituksi kristillisdemokraattien edustaja, joka sai Lapista vain 500 ääntä. Onko tämä todellisuudessa demokratiaa? Todellisuudessa on hyvä, että Lapista tuli sellaisia edustajia valituksi, jotka edustavat laajemmin lappilaista näkökulmaa ja voivat toimia kyseisen alueen edustajina.

14.51 **Kimmo Kivelä ps** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kuitenkin on muistettava, että tasauspaikkajärjestelmä mahdollistaisi sen, että uudet poliittiset liikkeet, jotka jäävät tämän suhteellisuuden ulkopuolelle muissa ratkaisuissa, tulisivat kannatuksensa mukaan edustetuiksi valtiopäiville ja sillä tavoin kansan vaalitahto tulisi toteutumaan paremmin.

On totta, niin kuin edustaja Maijala ensimmäisessä puheenvuorossaan totesi, että tämä olisi uusi tilanne, että tällainen edustaja ei edustaisi varsinaisesti mitään vaalipiiriä, mutta sitä aatesuuntaa hän edustaisi, minkä ehdokkaana hän on ollut.

14.52 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Maijala nosti tuossa yhden esimerkin. Haluan nostaa toisen esimerkin, joka avaa tätä näkökulmaa. Nykyvaalijärjestelmässä, kun katsotaan viime eduskuntavaaleja, keskustapuolueelle yksi paikka maksoi keskimäärin 12 800 ääntä, perussuomalaisille 13 700, kokoomukselle 14 600, SDP:lle yksi paikka maksoi 14 400 ääntä, vihreille 16 800, vasemmistoliitolle 17 600, kristillisdemokraateille 21 000 ääntä. Edustaako tämä sitten suhteellisuutta tämä nykyinen vaalijärjestelmä, kysyn vain.

14.53 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olin itse mukana tuossa parlamentaarisessa työryhmässä, joka Lauri Tarastin johdolla vuosina 2007—2009 pohti vaalijärjestelmää. Siellä todellakin tämä tasauspaikkajärjestelmä tuli esille ja se tuotiin tänne eduskuntaan. Tämähän olisi ollut järjestelmä, jossa edustaja olisi edustanut edelleenkin vaalipiiriään. Täällä edustaja Maijalalla oli väärä käsitys, ettei hän edusta vaalipiiriä. Hän olisi edelleenkin edustanut vaalipiiriä, ja tämä olisi myöskin antanut juuri oikean kannatuksen mukaisen lukumäärän kansanedustajia.

Kuinka oikeudenmukaisena voidaan pitää sellaista vaalijärjestelmää, joka viime kaudella esimerkiksi kristillisdemokraateille toi 6 edustajaa, kun meillä kannatuksen perusteella olisi pitänyt olla 8 edustajaa? On tietenkin selvää, että suurissa puolueissa ei ole halua muuttaa tätä järjestelmää, joka tuo heille ylimääräisiä ikään kuin lisäekstrapaikkoja, jotka eivät heille edes kuulu.

Siinä mielessä täytyy sanoa, että annan tunnustusta edustaja Kivelälle, joka täällä on puolustanut tätä ja kyseenalaistanut, minkä takia meillä tälläkin hetkellä on tämmöinen epäoikeudenmukainen vaalijärjestelmä käytössä.

14.54 **Kimmo Kivelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nimenomaan tästä on kysymys, että toteutuisivat kummatkin asiat, suhteellisuus ja alueellisuus. Toteu-

tuu valitettavasti vain toinen. Mutta samaan hengenvetoon on sanottava, että vaaliliitot myös vääristävät tilannetta. Mennään vielä historiaan: vuonna 1975 vaaleissa Kristillinen Liitto sai 10 kansanedustajaa, sai vähemmän ääniä kuin SMP ja SMP sai 2 edustajaa.

Kyllä nämä äärimmäisen vaikeita kysymyksiä ovat, mutta pitäisi päästä järjestelmään, jossa aidosti ja oikein sekä suhteellisuus että alueellisuus toteutuisivat.

14.55 **Markku Rossi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Silloin, kun puolueet järjestelevät vaalipiirejä, kyllä siinä aina on varmaan se suunnitelmallisuuden maku mukana, teki sitä sitten kuka tahansa. Sen vuoksi koen kyllä vielä tärkeämpänä kuin tämän puolueiden välisen demokratiankin hahmottamisen sen, miten ne vaalipiirit istuvat sille alueelle. Elikkä kun tulevaisuutta ajatellaan, niin kyllähän vaalipiirin tulisi olla sen kokoinen kuin muukin hallintoalue on, ja maakunnat tietyllä lailla edustavat sitä parhaimmalla tavalla, jolloinka on maakunta ja on vaalipiiri ja siihen liittyvä valtion aluehallinto mahdollisimman yhdenmukaisesti siihen alueeseen istuen. Tällöin ne intressit, jotka kohdistuvat alueille, toteutuvat kaikkein parhaiten, ja se myös motivoi ihmisiä äänestämään, koska he näkevät, että tällä on jotain merkitystä sen oman maakunnan, oman alueen kehittämiselle. Tässä mielessä kyllä näihin vaalipiiriuudistuksiin pitäisi suhtautua äärimaltillisesti ja katsoa nimenomaan, kuinka ne istuvat tämän kokonaisuuden kannalta yhteen.

14.56 **Krista Kiuru sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta nyt ollaan tosi suuren luokan kysymyksen äärellä juuri siinä, miten toteutuu sekä suhteellisuus että alueellinen edustavuus, ja siksi tämä on tärkeä asia. Siitä minä puhuin, kun puhuin kuitenkin niin sanotun suuren puolueen edustajana. Minusta tämä on tärkeä kysymys myöskin jokaiselle maakunnan edustajalle tässä salissa, miten toteutuu sekä suhteellisuus että edustuksellisuus.

Nyt totean vielä, että ei kannata vähätellä tätä parlamentaarisuuden merkitystä. En ottanut sitä omassa puheenvuorossani esiin äsken, mutta pidän sitä kohtuullisena, että tätä parlamentaarista perinnettä jatkettaisiin. Ja se ei ollut edeltävä hallitus, joka tämän perinteen rikkoi, vaan se oli puoluesihteeri Jarmo Korhonen aikoinaan, joka veti tätä työtä, jossa sitten ei kunnioitettukaan parlamentaarista sopimisen periaatetta. Siksi minusta on tärkeää, kun tätä koko kysymystä vielä arvioidaan eduskunnassa, muistaa, että näitä isoja uudistuksia pitäisi tehdä parlamentaariselta pohjalta.

14.57 **Outi Mäkelä kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä nyt puhutaan siitä, onko tässä kyse suhteellisuudesta vai alueellisuudesta. Mielestäni tässä on nyt kyse demokratiasta. Suomi on tunnettu maana, missä on vahva puoluejärjestelmä, missä myös pienillä puolueilla on mahdollisuus toimia. Tässä nimenomaan toivon, että kunnioitetaan tätä maan perinnettä ja mentäisiin siihen suuntaan, että demokratia toteutuu Suomessa paremmin. Itse olen sillä kannalla, että tämä laki, jota edellisellä kaudella ryhdyttiin valmistelemaan, olisi hyvä saada tällä kaudella eteenpäin. Nyt vaikuttaa kyllä pahasti siltä, että tämä hyvä työ on torppautumassa tällä kaudella.

14.58 **Kristiina Salonen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me taidamme jokainen olla monella tapaa jäävi käymään tätä keskustelua asiasta. Olimme sitten pienen puolueen tai suuren puolueen edustajia, katsomme varmaan asiaa vähän eri näkökulmasta, mutta myöskin sen mukaan, miltä alueelta ja seudulta tulemme eli tulemmeko suuresta

vaalipiiristä vai pienestä vaalipiiristä, näkökulmamme ovat hyvin erilaisia. Keskeistähän tässä on huomioida se, että me kaikki tarvitsemme ja ennen kaikkea demokratia tarvitsee niin sanotun kaksoisedustavuuden eli sekä puolueen että alueellisen edustavuuden, ja sitä pitää ennen kaikkea vaalia, ei pelkästään puolueen edustavuutta.

Minusta tätä esitystä ei pidä hyväksyä. Esimerkiksi Satakunnan osalta tämä tulisi merkittävästi heikentämään alueellista edustavuutta, ja katson, että demokratian toteutumisen kannalta on tärkeää erityisesti saada molemmat, (Puhemies koputtaa) alueellinen ja puolueen edustavuus.

Puhemies Maria Lohela: Puhujalistaan.

14.59 **Anna Kontula vas:** Arvoisa rouva puhemies! Kuten tästä keskustelusta on käynyt jo ilmikin, Töllin kritiikki siitä, että yllättävästi ja arvaamatta olisi hallitusohjelmaan neljä vuotta sitten ilmestynyt vaalipiirisuunnitelmia, ei pidä paikkaansa. Kyllä näitä asioita on veivattu minun muistini mukaan ainakin 70-luvulta lähtien, ehkä jo ennen sitä erilaisissa kokoonpanoissa, erilaisilla ehdotuksilla, erilaisilla lopputuloksilla.

Minusta oleellista tässä keskustelussa olisi nyt muistaa, että me puhumme vaalipiirihaarukasta, ei yksittäisistä vaalipiireistä. Kyse ei nyt ole Lapin vaalipiiristä, ei Uudenmaan vaalipiiristä eikä Satakunnan vaalipiiristä, vaan siitä, mikä enimmäis- ja vähimmäismäärä vaalipiirejä meillä perustuslain mukaan voi olla.

No, mikä tässä sitten on keskeistä? Keskeistä on, että alaraja turvaa alueellisen edustavuuden. Keskeistä on, että yläraja turvaa ideologisen edustavuuden. Lisäksi on tärkeää, että haarukka on riittävän laaja, jotta perustuslakia ei tarvitse muuttaa aina silloin, kun on tarvis yksittäisiin vaalipiirimuutoksiin.

Mitä muita ehtoja sitten on olemassa? No se, että olisi toivottavaa, että vaalipiirit noin yleensä ottaen olisivat suurin piirtein samankokoisia ja että erot vaalipiirien välillä eivät kasvaisi mahdottoman isoiksi. Sen sijaan päteviä argumentoinnin ehtoja ei ole esimerkiksi se, mikä on kansanedustajan työnkuva tai kuinka kallista kampanjointi on. Ei myöskään ole millään lailla realismia vedota siihen, että järjestelmä on aina ollut näin, se on ollut hyvä näin ja sen tulisi aina olla näin, tilanteessa, jossa me tiedämme, että viimeisen sadan vuoden aikana, kun järjestelmä on pysynyt aika muuttumattomana, demografiset muutokset ovat olleet valtavia ja myös meidän logistiikkamme, ihmisten elämäntapa, on kokenut käytännössä vallankumouksen.

No, mikä tässä tilanteessa olisi sitten hyvä haarukka? Minun nähdäkseni sekä nyt voimassa oleva haarukka että sitten esitetty uusi haarukka täyttävät ne perusehdot, jotka perustuslain vaalipiirihaarukalta noin yleensä ottaen edellytetään. Kummankin kanssa voidaan elää. Minulla ei sen paremmin henkilökohtaisesti kuin niiden argumenttien pohjalta, joihin olen tutustunut, ole erityistä syytä puoltaa toista ylitse toisen. Oleellista olisi, että me pystymme käymään sen keskustelun erillään siitä keskustelusta, meneekö nyt minun paikkani siinä minun nimenomaisessa vaalipiirissäni, jos me teemme tällaisen muutoksen, ja puhua rationaalisesti siitä, mistä perustuslain kohdalla on kysymys.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Äsken kävimme jo aika reippaan debatin. Ajatus on, että otetaan nyt muutama puheenvuoro perä perään ja sen jälkeen katsotaan seuraavan debatin ainekset.

15.03 **Outi Mäkelä kok:** Arvoisa puhemies! Edustaja Kontulan näkemykseen on helppo yhtyä. Tätä uudistusta todellakin yritetään, jotta demokratia toteutuisi vaaleissa nykyistä paremmin. Tässä ei ole syytä tässä yhteydessä jumittua siihen, onko kyse välttämättä Lapin vaalipiiristä vai Satakunnan vaalipiiristä vai mistä vaalipiiristä, vaan nyt on kyse periaatteista.

Tavoitehan on siis tämän piilevän äänikynnyksen laskeminen. Periaate on yleisestikin Suomessa ollut, että ihmisen äänen täytyy olla samanarvoinen riippumatta siitä, missä se annetaan. Tässä mielessä hieman hämmästelen esimerkiksi edustaja Maijalaa, joka näkee, että Lapissa, jossa on ilmeisesti Suomen korkein äänikynnys, demokratia todellisuudessa toteutuisi nykymallilla. Tämä vaalipiirien yhdistäminen tulevaisuudessa tasaisi näitä vaalipiirien väestömäärien eroja toisiinsa ja toisi lisää demokratiaa. Tämä esitys, joka nyt on pöydällä, säilyttää nykyisen vaalijärjestelmän olennaiset piirteet, mikä on erona siihen esitykseen, johon täällä on aikaisemmin viitattu, joka tässä välissä oli.

12 vaalipiiriä on maksimi, joka on sama kuin nykyinen vaalipiirien lukumäärä. Tämä siis huomioon ottaen sen, että Ahvenanmaa muodostaa oman vaalipiirinsä.

Toki ymmärrän hyvin senkin näkökulman, jota tässä on otettu esiin, että vaalityö on kallista ja näitä alueellisia muutoksia on vaikea tehdä, ja toisaalta, että alueellinen edustus on myöskin tärkeää. Eritoten uusmaalaisena olen kokenut myös ehdokkaana tämän, että alueen edustaminen ja vaalityö on todellakin haasteellista, mutta ottamatta kantaa sen enempää siihen mielestäni tätä asiaa olisi hyvä edistää tällä tavoin.

15.05 **Sari Essayah kd:** Puhemies! Vaalipiiriuudistukseen liittyvä perustuslain muutos vaalipiirien lukumäärän muutoksesta on kannatettava. Voisi sanoa, että mikä tahansa vaalipiirimuutos, joka muuttaa ennen vuotta 2011 ollutta epäoikeudenmukaista tilannetta, on ehdottomasti kannatettava. Täällä on kuultu huolestuneita puheenvuoroja erityisesti keskustan mutta myöskin sosialidemokraattien suusta, jotka ovat jo tässä vaiheessa tätä uudistusta kumoamassa. Ilmeisesti he haluavat, että betonoidaan sitten tämä entinen epäoikeudenmukainen vaalitapa.

Täällä edustaja Kontula osui kyllä asian ytimeen, kun hän toi hyvin selkeästi esille sen, että tässä ei pidä nyt todellakaan ajatella edustajakohtaisesti ja oman vaalipiirin kannalta tai puhumattakaan siitä, että mietitään ajettuja ajokilometrejä tai vaalityöhön käytettyjä euroja, vaan on nähtävä, että tässä on kysymys suuresta perustuslain uudistuksesta, jotta tämä suhteellisuus ja myöskin sitten alueellinen tasa-arvo saadaan toteutettua. Pienten väkimäärien vaalipiireissähän tämä tilanne vääristyy kaikkein eniten, Pohjois-Karjala esimerkkinä, jossa 16,5 prosenttia oli tuo piilevä äänikynnys, tai entä ne vaalipiirit, joissa on mahdollisuus saada kuusi kansanedustajaa? Lähtökohtaisesti, ideologisesti jo suljetaan puolueita ja katsotaan, että kaikilla puolueilla ei ole edes mahdollisuus tuosta vaalipiiristä tulla valituiksi. Sen tähden toivon, että kun tätä uudistusta nyt viedään maaliin, niin todellakin mietittäisiin vähän pidemmälle, ei omalta kohdalta, ei sen oman vaalipiirin kohdalta, vaan nähtäisiin, kuinka tärkeä tämä on, jotta kansalaisten tasa-arvo toteutuu, jossa ihan oikeasti jokaisen suomalaisen äänellä olisi sama painoarvo.

15.07 **Krista Mikkonen vihr:** Arvoisa puhemies! Vaalipiiriuudistus on ollut pitkä prosessi. 2000-luvulla on istunut kaksi parlamentaarista ryhmää miettimässä, miten se pitäisi tehdä, ja jo ennen sitä asiaa on fundeerattu useaan kertaan. Mistään äkillisestä, viime hallituskauden valtasuhteista nousseesta asiasta ei siis ole kyse.

Sen jälkeen kun vaalipiirit luotiin, on muuttoliikkeen myötä tullut suuria muutoksia vaalipiirien edustajamäärään. Se on johtanut siihen, että äänikynnykset pienissä vaalipiireissä ovat nousseet kohtuuttoman korkeiksi. Esimerkiksi kuuden edustajan vaalipiirissä äänikynnys on ollut jopa 15 prosentin luokkaa. Se on tarkoittanut sitä, että äänestäjät ovat joutuneet taktikoimaan. He eivät ole voineet äänestää ketä ovat halunneet, jos uhkana on ollut äänen meneminen hukkaan.

Olen itse tehnyt vaalikampanjaa pienessä ja suuremmassa vaalipiirissä. Ero vaalikentällä on erittäin merkittävä. Äänestäjä ei halua antaa ääntään sellaiselle puolueelle, jonka läpimenomahdollisuudet ovat olemattomat, vaan siinä tapauksessa he valitsevat vasta toiseksi tai kolmanneksi parhaan vaihtoehdon, vaikka se ei ole heidän oman ideologiansa mukainen.

Viime vaalikaudella näihin vaaleihin tehtiin vaalipiirien yhdistämistä. Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo yhdistettiin, samoin Etelä-Savo ja Kymi. Tämän ansiosta Itä-Suomessa äänikynnys laski kohtuulliselle tasolle, Savo-Karjalassa vajaaseen 6 prosenttiin. Yhdistämiseen liittyy yleisiä pelkoja, niitä samoja, mitä tässäkin salissa nyt on kuultu: pelkoa siitä, että pienempien maakuntien edustajien osuus heikkenee, edustajat tulevat jatkossa vain suurista kaupungeista ja vaalikampanjoiden kustannukset nousevat merkittävästi. Nyt, kun vaalit uusilla vaalipiireillä on tehty, voidaan todeta, että nämä uhat eivät toteutuneet. Edustajia on entiseen tapaan molemmista maakunnista kattavasti, edustajien alueellinen edustavuus on parempi vaalipiirin sisällä, ja vaalikampanjan kulut eivät karanneet käsistä. Esimerkiksi Savo-Karjalan vaalipiiristä läpi menneiden kampanjakulujen haarukka ennakkoilmoitusten perusteella on 13 000—50 000 euroa, kun neljä vuotta sitten Pohjois-Karjalan vaalipiirissä läpi menneillä kampanjat olivat paljon suurempia. Pienin budjetti oli luokkaa 15 000 euroa, ja kolmella läpi menneistä kampanjakulut olivat yli 60 000, joista kahdella jopa yli 70 000 euroa.

Etenkin Satakunnassa äänikynnys on kohonnut enemmän kuin on kohtuullista, ja varmasti yhdistäminen siellä on järkevää. Myös Lapin vaalipiirissä äänikynnys on kohtuuton. Alueen laajuuden kannalta yhdistäminen siellä ei ehkä kuitenkaan ole paras keino. Selvää kuitenkin on, että vaalijärjestelmä kaipaa edelleen uudistamista. Nyt kansalaisten ääni ei ole yhtä arvokas eri puolilla maata. Voi olla, että vaalijärjestelmää uudistettaessa vaalipiirien yhdistäminen ei ole paras keino, mutta se on yksi mahdollinen keino, eikä sitä pidä sulkea pois, etenkään kun myöskään vaihtoehtoista mallia, tasauspaikkajärjestelmää, ei ole oltu täällä valmiita edistämään, kun se on ollut ehdolla. Tämän vuoksi esitetty perustuslakimuutos pitää tehdä. Se antaa väljyyttä ja mahdollisuuksia miettiä, miten vaalijärjestelmää uudistetaan ilman, että se edes pakottaa mihinkään.

15.11 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! On pakko sanoa, että jos jossakin nyt toivoni lepää, niin siinä, että perussuomalaisten ja keskustapuolueen, hallituspuolueiden, kansanedustajien ääni kuuluu niin, että tämä otetaan uudelleen vakavasti harkintaan. Demokratia on käsite, jota ei voi vain sillä, alueita yhdistämällä, noudattaa, vaan pitää nähdä se, että maakunnallisilla kansanedustajilla on oma roolinsa oman alueensa edunvalvonnassa. Mihinkä me voisimme muuten turvautua, jos emme oman maakuntamme kansanedustajiin, jotka tuovat maakunnan oman tahtotilan tänne eduskuntaan tiedoksi? Siksi täytyy sanoa, että se karvas kalkki, jota edellisellä kaudella edustaja Myllykoski joutui nielemään sen suhteen, että tähän järjestelyyn jouduttiin, on teidän toivonne varassa.

Tasausjärjestelmä olisi ollut se ratkaisu, juuri oikea ratkaisu demokratian osalta, toteuttaa demokratiaa koko maan osalta eikä niin, että demokratiaa lähdetään toteuttamaan siten, että se tapahtuu alueita yhdistämällä ja vieden niiltä alueiden ihmisiltä mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitenkä heidän äänensä kuuluu juuri siinä maakunnassa ja siltä alueelta, mistä kansanedustaja valitaan.

Toivon todella, että tätä asiaa käsitellään terveeltä pohjalta, uudelleen harkitusti ja niin, että demokratia tulee kärkeen. On ollut positiivista lukea ennen vaaleja perussuomalaisten ja keskustapuolueen kansanedustajien tahtotilaa siitä, että asiaa pitää uudelleen harkita.

15.13 **Laura Huhtasaari ps:** Arvoisa puhemies! Tämä esitys tulee hylätä.

Nykyisillä vaalipiireillä on hyvin vahva identiteetti. Itse edustan Satakuntaa. Satakunnan elinvoimaisuus tarvitsee oman, alueellisen edustuksen. Myös EU:n perusperiaate on lähidemokratian vaaliminen. Lähidemokratia on tärkeä arvo. Meidän ei tule vähentää vaalipiirien määrää.

15.13 **Kristiina Salonen sd:** Arvoisa puhemies! Pienten puolueiden edustajat moittivat täällä meitä maakunnista tulevia ja kehottavat katsomaan uudistusta kokonaisuuden näkökulmasta. Itse asiassa samaa voisin myöskin peräänkuuluttaa heiltä.

Esimerkiksi edustaja Kontula sanoi, että Suomessa pitäisi vaalipiirit jakaa väestösuhteessa tasaisesti — valitettavasti Suomessa väestö ei asu tasaisesti koko maassa, ja samankokoisten vaalipiirien saaminen on idealistinen mutta käytännössä ihmisten arjen pois sulkeva ajatus.

Se, että me nostamme omista maakunnistamme esimerkkejä ja kerromme, mitä uudistus tarkoittaisi omalla alueellamme, ei ole huonoa perustelua tai jotenkin vähäpätöisempää perustelua. Aivan samanlaisia perusteluja meillä on demokratiamme tueksi ja ajatuksissamme kuin on esimerkiksi pienten puolueiden edustajilla täällä ollut.

Esimerkiksi Satakunnan osalta on suunniteltu maakuntaa ja vaalipiiriä jaettavan jopa kahtia, jolloin esimerkiksi se, mitä Itä-Suomessa tapahtui näissä vaaleissa, voisi toteutua myös Satakunnan osalta. Itä-Suomestahan kantautui viestejä, että osa äänestäjistä oli siirtynyt vaalipiirijaon myötä sellaiseen vaalipiiriin, jossa ei ollut enää niitä edustajia, joita he olisivat halunneet äänestää. Tällaista ei saa tapahtua. Alueen identiteettiä ei saa vaalipiirijaolla mennä rikkomaan, ja meillä on oikeus maakunnan edustajina myös nostaa ne kysymykset täällä esille, ja toivon, ettette väheksy niitäkin perusteluja tämän esityksen kokonaisuutta puntaroidessamme.

15.15 **Ari Jalonen ps:** Arvoisa puhemies! Äänikynnys on asia, mikä on ehdottomasti ongelma, ja se on todettava ääneen. Mutta nyt tämäkin esitys ohjaa ajatuksia siihen, että ainoa tapa madaltaa äänikynnystä on vaalipiirin suurentaminen. Suuri vaalipiiri tekee sen, että vaalityö on käytännössä hyvin aikaa vievää ja hyvin kallista. Sen vaalipiirin hajanaisuus tekee sen, että siellä on useita lehtiä kenties, joihin tarvitsee jokaiseen laittaa se mainos, ja tämä tulee vaikuttamaan siihen, että entistä enemmän suuret vaalipiirit suosivat julkkiksia ja niitä, joilla on suuri vaalibudjetti. En oikein usko, että se on demokratian syvin olemus ja edustaa sitten tulevaisuudessa koko kansan kirjoa.

Ongelmahan on ennemminkin siinä, että nämä äänikynnykset ovat epätasa-arvoisia, mistä päästään siihen johtopäätökseen, että yhtenä vaihtoehtona tasata järjestelmää olisi muuttaa vaalipiirien rajoja, ja tavallaan sitten myös voisi miettiä maakuntien rajoja niin,

että ne ovat tasaväkisempiä, jolloin päästään tästä äänikynnysongelmasta, isoimmasta ongelmasta, yli ja tämä epätasa-arvoisuus tasaantuu. Silloinhan rajat ovat kaikille samat. Tavallaan ne ovat nyt jo, koska olemme vain yhdessä vaalipiirissä. (Puhemies koputtaa) Nyt tämä tämänkaltainen suuruuden ihannointi ei ole oikea tapa, ja tämä tulee hylätä.

15.18 **Jyrki Kasvi vihr:** Arvoisa puhemies! Kun vaalipiirit aikoinaan luotiin, ne olivat samaa kokoluokkaa eri puolilla maata, eivät toki aivan identtisen kokoisia. Mutta sen jälkeen on paljon vettä virrannut Torniojoessa, osissa maata on väki vähennyt, kun on lähdetty töiden perässä Ruotsiin tai muutettu maalikyliin, osissa maata on väki puolestaan lisääntynyt, suorastaan kirjaimellisesti.

Edustan keskisuurta puoluetta, ja kyllä se on aina vaalien jälkeen vähän kirpaissut, kun on verrannut sitä paikkamäärää siihen puolueen valtakunnalliseen kannatukseen. Olen ollut myös perustamassa aivan pientä puoluetta ja lakkauttamassa sitä viisi vuotta myöhemmin, kun puolue putosi eduskunnasta, vaikka valtakunnallisen kannatuksen perusteella sille olisi kuulunut kaksi paikkaa eduskunnassa.

Suomen kaltaisessa vanhassa demokratiassa on itseisarvo, että uusien aatteiden, uusien puolueiden on mahdollista, jopa helppo nousta eduskuntaan kansalaisten arvioitavaksi, muuten politiikka aivan liian helposti taantuu vanhojen pelaajien nuutuneeksi peliksi tai vanhoiksi puolueiksi, niin kuin perussuomalaiset vuosien varrella ovat kampanjoissaan hyvin tuoneet esille. Ymmärrän toki, miksi suuret puolueet vuosien varrella ovat parhaansa mukaan pitäneet piilevän äänikynnyksen mahdollisimman korkealla.

Mutta, arvoisa puhemies, sanotaan täällä nyt tänään mitä sanotaan, Suomen nykyisessä vaalijärjestelmässä ei äänestäjien tahto, kansan tahto täysimääräisesti toteudu. Siksi tämä esitys perustuslain muuttamiseksi on paitsi perusteltu myös välttämätön nimenomaan demokratian toteutumiselle Suomessa.

15.20 **Satu Hassi vihr:** Arvoisa puhemies! Tämä on ikuisuusasia, mutta kysymys on demokratiasta, kun puhutaan vaalijärjestelmän korjaamisesta paremmin suhteelliseksi. Kuten edellä useampi kollega on todennut, tätä asiaa ei tulisi katsoa “oma lehmä ojassa” -periaatteella eli oman läpimenon, oman puolueen tai oman vaalipiirin taktisesta näkökulmasta. Kyse ei ole pelkästään pienemmistä puolueista ja piilevästä äänikynnyksestä, vaan kyse on siitä, toteutuuko vaaleissa suhteellisuus vai ei ja ovatko kaikkien kansalaisten äänet samanarvoisia. On monta mahdollista tapaa ratkaista tämä epäkohta. Olennaista on, että se ratkaistaan eikä aina kerran toisensa jälkeen torpedoida juuri sitä ratkaisua, johon edellisen eduskunnan aikana hikisten neuvottelujen jälkeen on päädytty.

Nykyinen perustuslaki antaa aikaisempaa suuremman merkityksen sille, mikä on vaalien tuloksena suurin puolue. Mitä teemme silloin, kun eniten ääniä saanut puolue ei olekaan eduskunnassa suurin puolue? Tässäkin eduskunnassa toiseksi suurin puolue on äänimäärässä vasta kolmanneksi suurin puolue, mutta nykyinen perustuslaki antaa erityisen aseman nimenomaan suurimmalle puolueelle, mitä aikaisempien perustuslakien aikana ei ollut, kun hallituksen muodostamisessa presidentillä oli paljon suurempi rooli kuin tällä hetkellä. Veikkaan, että jos tätä vaalijärjestelmän suhteellisuutta ei saada korjattua ennen kuin olemme siinä tilanteessa — en tiedä, milloin — jolloin eniten ääniä saanut puolue ei olekaan eduskunnassa suurin puolue, silloin nousee aivan uudella tavalla tämä meidän vaalijärjestelmämme puutteellinen suhteellisuus.

Lipposen kakkoshallituksessa oltiin hyvin lähellä saada ratkaisumalli tähän asiaan, mutta silloin sen torppasi aivan viime metreillä kokoomuspuolue, ja jos oikein muistan, niin juuri kokoomuspuolue sitten (Puhemies koputtaa) sitä seuraavissa vaaleissa itse hiukan kärsi tästä meidän vaalijärjestelmästämme. No, Vanhasen—Kiviniemen hallitus sorvasi toisenlaisen ratkaisun, jossa säilytettiin entiset (Puhemies koputtaa) vaalipiirit ja lisäksi olisi perustettu isommat vaalialueet...

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pyytäisin edustajaa siirtymään puhujapönttöön jo. (Puhuja siirtyi puhujakorokkeelle)

Arvoisa puhemies! Jatkan nyt sitten tästä pöntöstä. — Vanhasen—Kiviniemen hallitus sorvasi ratkaisun, jossa entiset vaalipiirit olisi säilytetty ja lisäksi olisi perustettu isommat vaalialueet, joiden sisällä suhteellisuus oli turvattu tasauspaikkajärjestelmällä. No, neljä vuotta sitten vaalien jälkeen tämän ratkaisun torpedoivat demarit silloisen puheenjohtajansa Heinäluoman johdolla, mikä ei kuitenkaan sitten estänyt vaalitappiota, jonka SDP kärsi tämän kevään vaaleissa.

Aikaisemmin perussuomalaiset ovat vaatineet parempaa suhteellisuutta vaalijärjestelmään, mutta perussuomalaisilta tämä vaatimus on päässyt unohtumaan, kun he tällä hetkellä kuuluvat isoimpiin puolueisiin.

Tästä keskustelusta saa sen vaikutelman, että nykyiset hallituspuolueet tosiasiassa ovat jo sopineet siitä, että viime hallituksen sorvaama ratkaisu meidän vaalijärjestelmämme suhteellisuuden parantamiseksi torpataan jälleen kerran. Pidän tätä hyvin valitettavana ja toivon, että jos näin tapahtuu, nykyiset hallituspuolueet ainakin sitten laativat toisenlaisen mallin, koska mikäli me jatkamme tätä rumbaa, että aina yksi malli sovitaan ja sitten seuraavassa eduskunnassa torpedoidaan se kulloinkin käsillä oleva ehdotus suhteellisuuden parantamiseksi, niin tämä asia tulee pysymään pöydällä. Toivon todella, että me pystymme uudistamaan meidän vaalijärjestelmämme sellaiseksi, että se toteuttaa suhteellisuutta sillä tavalla kuin meidän tämänhetkinen perustuslakimme edellyttää. — Kiitoksia.

15.24 **Maarit Feldt-Ranta sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En voinut olla pyytämättä vastauspuheenvuoroa, kun edustaja Hassi käytti viisi kertaa lyhyessä puheenvuorossaan sanaa "torpedoida", "torpata" tai "torppasi" ja kävi läpi ja osoitteli sormellaan lähes kaikkia muita kuin edustamaansa puoluetta.

Minusta on ollut valtava arvo suomalaisessa yhteiskunnassa, että me olemme parlamentaarisesti sopineet esimerkiksi vaalijärjestelmästä, että riippumatta kulloisistakin valtasuhteista ollaan yhdessä voitu miettiä, mikä on sellainen järjestelmä, jonka koko kansakunta pystyy ymmärtämään, jossa vaalitulos on avoin, luotettava ja ratkeaa vaali-iltoina. Katsokaa, hyvät ihmiset, maailmalle, missä merkittävissäkin valtioissa tämä ei ole mikään itsestäänselvyys. Sen takia tärkeämpää kuin väitellä siitä, että "sulle—mulle", olisi minun mielestäni palata tälle vakaalle parlamentarismin periaatteelle myös vaalijärjestelmää uudistettaessa.

15.25 **Satu Hassi vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä toivon todella hartaasti, että me pystymme sorvaamaan sellaisen ratkaisun, joka parantaa meidän vaalijärjestelmämme suhteellisuutta sellaiseksi kuin nykyinen perustuslakimme itse asiassa edellyttää, ja että voimme tehdä tämän kaikkien puolueiden kanssa hyvässä yhteistyössä.

15.26 **Krista Kiuru sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ole vielä tänään päässyt SDP:n varapuheenjohtajana ääneen, mutta teen sen tänään, koska minusta ei ole kyllä kauhean kestävää ja kohteliasta toisiamme kohtaan, ettemme me kävisi sitä perustavaa laatua olevaa keskustelua siitä, pitäisikö vaalipiiriuudistuksia tehdä parlamentaarisesti vai jokaisen hallituskoalition omissa nimissä. Tänään minusta juuri tämä on tämän keskustelun keskeisin asia. En käy väittämään, etteikö meilläkin olisi ollut osuutta asiaan, koska olimme viime hallituksessa, mutta tämä pitkäaikainen parlamentaarinen periaate rikottiin jo paljon aikaisemmin, kun keskustan johdolla silloin jouduttiin vaalipiiriuudistusta viemään eteenpäin eikä kunnioitettu parlamentaarista lopputulosta. Siten ne katseet kääntyivät jo sinne puoluesihteeri Korhosen aikoihin.

Nyt on ihan turha keskustella siitä, kuka, mitä, milloin ja missä, vaan tulisi keskustella tästä koko asian ytimestä, hyväksymmekö sen, että parlamentaarisesti voidaan joka kerta itse puuhailla vaalipiiriuudistusta, kaikki me yhdessä, vai onko tärkeämpää se, että jokainen hallituskoalitio voi itseksensä näin suuria päätöksiä tehdä? Minä kyllä kallistun sen ensimmäisen kannalle. Minusta on tärkeätä pitää parlamentarismista kiinni.

15.27 **Antti Kurvinen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta täällä on puhuttu paljon rationaalisuudesta, täällä on puhuttu demokratiasta, mikä olisi demokraattisin malli unohtaen kaikkien puolueryhmät. Minusta demokraattisin malli on edustaja Rossin täällä jo aiemmin esittämä malli: maakunnan kokoiset vaalipiirit, siihen kytketään valtion aluehallinto. Sitten on selkeällä alueella niin eduskuntavaalit kuin maakuntavaalitkin.

Minusta tämä keskustelu ei mene eteenpäin ja suomalainen kansanvalta, ihmisten äänestysaktiivisuus, ei mene eteenpäin, jos täällä syytellään — syyttelemme vihreitä, syyttelemme sosialidemokraatteja, syyttelemme keskustan entisiä toimihenkilöitä. Hylätään tämä perustuslain muutosesitys ja mietitään yhdessä, mikä on paras tapa saada suomalainen politiikka avoimeksi ja kiinnostavaksi.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä vastauspuheenvuoro, edustaja Mikkonen, ja sen jälkeen siirrytään taas listaan.

15.28 **Krista Mikkonen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On varmaan yhdentekevää, kuka nämä uudistukset on torpannut, mutta sitä minä ihmettelen, kun näitä parlamentaarisia työryhmiä on istunut aika monta näitten viime vuosien aikana ja silti tämä uudistus ei ole mennyt eteenpäin. Aina on käynyt niin, että kun yksi hallitus on jonkun esityksen tehnyt, niin sitten seuraava hallitus on sen torpannut näissä tapauksissa, missä vaaditaan, että kaksi peräkkäistä eduskuntaa sen hyväksyy. Jo on kumma, että kun tätä parlamentaarisesti on yritetty yhdessä ratkoa, niin sitten kuitenkaan niitä ratkaisuja ei ole saatu.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Kerta kiellon päälle. Vastauspuheenvuoro, edustaja Feldt-Ranta.

15.29 **Maarit Feldt-Ranta sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Koska olin jäsenenä siinä viimeisessä parlamentaarisessa komiteassa, joka tässä maassa on istunut vaaliuudistuksen tiimoilta vuonna 2008, niin on pakko huomauttaa edustajakollega Mikkoselle täällä, että seuraava hallitus ei suinkaan torpannut sen parlamentaarisen komi-

tean ehdotusta, vaan seuraava eduskunta hyvin perusteellisen käsittelyn jälkeen, joka tapahtui paitsi perustuslakivaliokunnassa myös tässä istuntosalissa, tuli järkiinsä ja totesi, että siinä silloisessa ratkaisussa yksipuolisesti tätä parlamentaarista perinnettä kunnioittamatta aika kapeasta poliittisesta kulmasta tuotiin tänne esitys. Mutta kun koko eduskunta ja perustuslakivaliokunta läpivalaisi sen komiteanmietinnön, niin eduskunta ymmärsi, että se ei ole Suomen tie. Sen takia tässä kannattaisi tehdä tämmöistä laajaa yhteistyötä, ja toivon, niin kuin edellä jo sanoin, että palataan parlamentaarisen valmistelun tielle. Se on ainoa kestävä tie.

15.30 **Anna Kontula vas:** Arvoisa puhemies! Itsekin tässä viimeisimmässä parlamentaarisessa työryhmässä mukana olleena täytyy nyt muistuttaa, että sen ryhmän lopputulos ei kyllä ollut yksimielinen. Sen takia oli vähintäänkin odotettavissa, että kun sitten poliittiset voimasuhteet vaaleissa muuttuvat, niin siitä seuraa joitain käytännön ongelmia tämän uudistuksen läpiviemisen kannalta.

Vastaan edustaja Saloselle, jos hän jossakin kuulolla sattuu vielä olemaan. En suinkaan vähättele satakuntalaisten huolta siitä, että Satakunnan ääni kuuluu kansallisessa politiikassa edelleenkin. Totesin vain, että se ei ole nyt tässä käsillä olevan asian murhe. Se on eri asia, jota käsitellään eri päätöksissä eri kohdassa, se ei ikään kuin kuulu tähän. Mitä minä puhuin piirien samankokoisuudesta, puhuin niistä yleistä periaatteista ja ihanteista, joiden varassa meidän pitäisi asettaa niitä tavoitteita, mitä kohti me pyrimme silloin, kun me jonkinnäköisiä uudistuksia teemme.

15.31 **Johanna Ojala-Niemelä sd:** Arvoisa herra puhemies! On selvää, että tätä vaalipiiriasiaa ja -järjestelmää ja sen uudistamista tulee tarkastella jokaisesta Suomen eri kolkasta. Mutta on tunnustettava myös se, että meillä on erityisalueita, ja Lappi on yksi sellainen. Pyysin vastauspuheenvuoron silloin, kun Essayah vähättelevästi sanoi, että täällä ei keskustella ajetuista ajokilometreistä. Näin ei kuitenkaan ole, vaan on selvää, että Lapin yhdistymistä ei voi ajatella länteen, pohjoiseen eikä itään, koska tulee Ruotsi, Norja ja Venäjä vastaan. Ainoa yhdistymissuunta on etelä, ja Oulun piirin kanssa yhdistyessä tämä alue muodostaisi 51 prosenttia koko maan pinta-alasta. Kyllä tuossa kohtaa tulevat jo jokaisen ehdokkaan taloudelliset ja henkiset voimavarat ja resurssit mukaan, ja silloin on kysymys myös paljon muusta kuin niistä ajetuista kilometreistä. Minusta perussuomalaiset osoittivat Lapissa vuoden 2011 vaaleissa, että tämä piilevä äänikynnys ei ollut este silloin, kun kannatusta oli riittävästi, ja he saivat yhden edustajan läpi.

15.32 **Jari Myllykoski vas:** Erityisen arvoisa herra puhemies! On pakko yhtyä tässä jo moneen kertaan tulleisiin puheenvuoroihin, niin Kurvisen, Hassin, Jalosen, Kiurun, Feldt-Rannan kuin Ojala-Niemelän; kaikki me olemme liikuttavan yksimielisiä siinä, kun me olemme tässä keskustelussa painottaneet demokratian toteutumista. Alueellisuus kuuluu siihen yhtenä osapuolena. Satakuntalaisena olen totta kai sitä mieltä, että myös satakuntalaisilla äänestäjillä pitää olla mahdollisuus vaikuttaa valtakunnan politiikkaan omien edustajiensa kautta, mutta kaikkein tärkeintä on se, että jatkovalmistelu tässä salissa toivottavasti lähtee ripeästi liikkeelle ja tämä voitaisiin nyt viedä niin sanotusti päätökseen tämän vaalikauden aikana, niin että se ei jää enää seuraavalle hallitukselle pompoteltavaksi ja seuraaviin hallitusneuvotteluihin pohdittavaksi. Nyt kun yhdessä tuumin olemme näin liikuttavan yksimielisiä siitä, että tämä asia pitää saada maaliin, tehdään se työ ja viedään

tämä asia maaliin ja toivotaan sitä parlamentaarista valmistelua ja sen pohjalta (Puhemies koputtaa) tehtävää päätöstä tässä eduskunnassa.

15.34 **Krista Kiuru sd:** Arvoisa puhemies! Minusta demokratian kannalta on ollut kyllä irvikuvallista, että me käytämme sanaa "demokratia" tilanteessa, jossa me puolustamme uudistusta, joka vietäisiin liian kapealla näköpohjalla läpi. Se tuntuu aika erikoiselta, että olisi halua tukea sellaista vaalipiirin uudistamistapaa, joka ei olisi luonteeltaan parlamentaarinen, ja pitää sitä aivan oikeutetusti demokraattisena toimintatapana. Minusta tämä on tämän kritiikin isoin helmi tänään täällä keskustelussa.

Itse kuulun kyllä siihen porukkaan — huolimatta siitä, että nyt viime vuosien aikana olemme joutuneet tyytymään siihen, että vaalipiiriuudistuksia on pyritty tuomaan eduskunnan käsittelyyn ei-parlamentaariselta pohjalta, ja olen siinä itsekin joutunut olemaan kompromissiin osallisena — jonka mukaan se keskeinen ydin on se, aikooko eduskunta tukea tämäntyyppistä kehitystä, kun tätä kyseessä olevaa esitystä tuetaan täällä eduskunnassa, tai jätetään tukematta. Ja siltä pohjalta minusta on tärkeää palauttaa keskusteluun se, olisiko sittenkin syytä lähteä hakemaan sellaista kokonaisvaltaisempaa vaalipiiriuudistusta, joka luottaa tähän pitempään parlamentaariseen perinteeseen. Silloin kun me puhumme kansanvaltaisesta vaalijärjestelmästä, niin sen isoin hedelmä on tietenkin se, että niiden muutosten, jotka tehdään, pitäisi olla hyvin laajalla, pitkäjänteisellä konsensuksella valmisteltuja. Tästä perinteestä me olemme luopuneet, ja minusta on tärkeää käydä keskustelua täällä siitä, pitäisikö palata takaisin tähän parlamentaariseen perinteeseen.

Sitten, arvoisa puhemies, aivan toinen kysymys on se, että osa porukasta haluaa suhteellisuutta alueellisen edustavuuden vähentämisellä. Ja minusta on tärkeää, että erityisesti pienten alueiden vaalipiirien edustajat saavat hekin täällä eduskunnassa äänensä kuuluviin siinä. Ei meillä Satakunnassa ole sellaista konsensusta, että me olisimme valmiina maakunnan edustajina olemaan sitä mieltä, että alueellinen edustavuus ei ole ollenkaan tärkeätä. Ja siksi, puhemies, totean, (Puhemies koputtaa) että en ole valmis itse kannattamaan tämäntyyppistä vaalipiiriuudistusta, joka johtaa siihen, että Satakunnassa alueellinen edustavuus vaarantuu, ja siltä osin en tule olemaan tämän esityksen kannattaja.

15.36 **Kimmo Kivelä ps:** Arvoisa puhemies! Aivan oikein, edustaja Kiuru, kyllä tässä on peräänkuulutettava parlamentarismin suuntaan ja yhtä lailla perustuslain suuntaan. Perustuslaille on ominaista se, että sitä muutetaan harkiten ja verkkaisaan tahtiin. Perustuslain ei tule olla alisteinen poliittisille konjunktuureille.

Ei voi olla oikein, että vaihteluväli yhtä edustajanpaikkaa kohden on Uudenmaan vaalipiirin noin 2,5:stä, alle 3 prosentista, jonnekin 12—13 prosenttiin. Tämä johtaa siihen, että äänet ovat eriarvoisia. Monessa pienessä vaalipiirissä äänestäjä on joutunut taktikoimaan äänensä kanssa: kun on ollut vallalla käsitys, että hänen ykkössuosikkipuolueellaan ei ole edellytyksiä saada kansanedustajaa läpi, äänestetäänkin kakkossuosikkia, joka ei olekaan aivan äänestäjän mieleen.

On kuitenkin yhtä lailla myös mahdollistettava erilaisten ja uusien poliittisten aatesuuntauksien esiinmarssi. Perussuomalaiset on häkellyttävä esimerkki siitä, miten todellakin pienestä siemenestä on kasvanut merkittävä poliittinen voimatekijä, mutta tämä on ollut pitkä tie, ja tässäkin alku on ollut hyvin vaikea. Jos vaalijärjestelmässä suhteellisuus olisi toteutunut aiemmin, (Puhemies koputtaa) niin jytkykin olisi toteutunut aiemmin.

15.38 **Anna Kontula vas:** Arvoisa puhemies! Kysymyshän on siitä, että suhteellisuus on aina alueellisesta edustavuudesta pois ja päinvastoin, tai ainakin useimmissa tapauksissa, eikä ole mitenkään selvää, kumpi näistä olisi arvokkaampi, ja sen takia täytyy tasapainoilla niiden välissä. Henkilökohtaisesti minä toivoisin, jos olisin pirkanmaalainen äänestäjä, että mieluummin minua edustaisi kymenlaaksolainen vasemmistoliittolainen kuin pirkanmaalainen kokoomuslainen, eli asetan sen suhteellisen etusijalle. Enkä tiedä, itse asiassa siitä ei minun käsittääkseni ole tutkimustakaan, mitenkä ihmiset keskimäärin ajattelevat, kumpi näistä kahdesta edustavuudesta on heille tärkein. Ylipäätään minusta on kuitenkin aivan kummallinen argumentti puhua alueellisen edustavuuden puolesta niin, että ei sillä suhteellisella niin väliä, koska perussuomalaisetkin saivat edustajia sitten, kun he olivat riittävän isoja. Ongelmahan ei ole se, että saa edustajia sitten, kun on iso, vaan että saisi silloin, kun on pieni.

Meidän järjestelmässämme moniäänisyysnäkökulmien kirjo toteutuu monipuoluejärjestelmän kautta, ja on hirvittävä tappio tässä järjestelmässä, jos osa puolueista on selvästi aliedustettuna tai ei ole lainkaan edustettuna kansanedustuslaitoksessa. Merkittävä osa uusista ajatuksista tulee tähän saliin pienempien ryhmien kautta, koska niillä on mahdollisuus käsitellä niitä asioita silloin, kun ne eivät vielä ole valtavirtaa, kun ne eivät ole vielä suurten kansanjoukkojen asioita. Mikäli nämä äänet jätetään kuulematta tai suljetaan pois erilaisilla vaaliratkaisuilla, niin silloin tässä salissa syntyy vähemmän viisaita päätöksiä.

15.40 **Eeva-Maria Maijala kesk:** Arvoisa puhemies! Alueellisuus on tänään keskustelussa korostunut todella hyvin, kiitoksia siitä. Ja kiitoksia myös siitä, että on hyvin paljon kannatettu sitä, että nykyinen perustuslain muoto pysyisi entisellään. Ovatko kaikki puolueet sitten esillä alueilta, vaikka sieltä ei olisi kansanedustajiakaan? Kyllä ne voivat olla, sillä ainakin meillä Lapissa me teemme paljon töitä yli puoluerajojen. Täällä eduskunnassa me kaikki Lapin kansanedustajat kokoonnumme säännöllisesti, keskustelemme, mikä on Lapille olennainen ja tärkeä asia sillä hetkellä. Samalla tiedän, että myös monen muunkin alueen kansanedustajat kokoontuvat keskenään ja keskustelevat näistä asioista.

Omalta osaltani olen myöskin kokenut sen, että kyse on eduskuntavaaleissa yllättävän paljon myöskin henkilövaalista. Ainakin minua sanoi äänestäneensä moni vasemmistoliittolainen, kokoomuslainen, melkein kaikista puolueista monet ovat äänestäneet minua, koska he ovat toivoneet Lapista heille mieluisan edunvalvojan, joka puhuu Lapin asioista yli puoluerajojen ja pitää niitä kaikkein tärkeimpinä asioina.

Miten sitten pystyvät nämä todella pienten puolueitten edustajat esiintymään ja tuomaan oman äänensä kuuluviin? Ainakin meillä Lapissa on hyviä esimerkkejä siitä, miten eri puolueitten, muun muassa vihreitten, edustajat ovat mukana kunnanvaltuustoissa, ovat kuntayhtymissä, Lapin liiton hallituksessa ja valtuustossa ja kaikissa näissä toiminnoissa hyvin aktiivisesti, saavat äänensä kuuluviin sitä kautta. Sitä kautta myös me kansanedustajat saamme heidän äänensä tänne tuotua ja olemme varmasti tuoneet näitten pientenkin puolueitten edustajien ääniä ja heidän esityksiään tänne suureen saliin keskusteluun.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

8. Lepäämään hyväksytty lakiehdotus laiksi Ahvenanmaan itsehallintolain 30 §:n muuttamisesta (HE 217/2014 vp)

Lepäämään hyväksytty lakiehdotus LJL 2/2015 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu

15.42 **Mats Löfström r:** Värderade herr talman! Denna ändring av Ålands självstyrelselag lämnades vilande över riksdagsval efter att riksdagen i december förra året godkände innehållet i lagförslaget enligt betänkandet.

Ändringen är av helt teknisk karaktär och syftar till att säkra att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur kan skötas av landskapsregeringen eller av någon annan myndighet som anges i landskapslag i stället för av kommunerna på Åland.

Enligt självstyrelselagen hör hälso- och sjukvården samt veterinärväsendet, med några undantag, till landskapets lagstiftnings- och förvaltningsbehörighet. I dag har man överfört uppgifter inom detta område från de åländska kommunerna till landskapsmyndigheter. Men så som den aktuella bestämmelsen är konstruerad i dag saknar landskapsmyndigheterna behörighet att lagstifta om och sköta uppgifter inom smittskyddet som enligt rikslagstiftningen ska skötas av kommunerna.

Arvoisa herra puhemies! Koska näistä tehtävistä eivät enää huolehdi Ahvenanmaan kunnat, joita on 16, vaan maakunta, on siis kyse tarkoituksenmukaisesta itsehallintolain muutoksesta sen varmistamiseksi, että maakunnan hallitus tai muu viranomainen voi hoitaa ne.

Förslaget har inga ekonomiska eller administrativa konsekvenser. Då ändringar i självstyrelselagen ska behandlas enligt grundlagsordning ska det nu remitteras för en andra utskottsbehandling. Med tanke på det kommande lagtingsvalet på Åland i höst hoppas vi på en snabb behandling i grundlagsutskottet, så att förslaget ännu kan godkännas slutligt före plenumuppehållet. — Tack, herr talman.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

9. Pohjoismaiden neuvosto Suomen valtuuskunta toimintakertomus 2014
Kertomus K 13/2015 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Asian käsittely keskeytettiin 5.6.2015 pidetyssä täysistunnossa. Keskustelu jatkuu.

Keskustelu

15.45 **Maria Tolppanen ps:** Arvoisa puhemies! Avoin yhtenäinen Pohjola on kaikkien Pohjoismaiden etu. Meidän luonteva yhteistyöalueemme sijaitsee lähellä, ihan naapurissa muissa Pohjoismaissa. Työllä on haasteensa. Mukana on Nato-maita, ei-Nato-maita, unioniin kuuluvia maita ja unioniin kuulumattomia maita, euromaita ja kruunumaita, kruunupäämaita ja tasavaltoja. Silti paljon on saatu aikaan aikojen saatossa, mutta paljon on vielä tekemättä. Me tiedämme ja tiedostamme, kuten muutkin Pohjoismaat, mitä pitäisi tehdä, emme vain tunnu tietävän, miten pitää tehdä, jotta esimerkiksi rajaesteet poistuisivat ja vapaa liikkuvuus toteutuisi ilman uhkaa, että ihminen putoaa esimerkiksi kaiken sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkuessaan maasta toiseen, muuttaessaan asumaan maasta toiseen ja tehdessään työtä välillä toisessa ja sitten toisessa Pohjoismaassa.

Rajaesteiden poistamisella luodaan entistä avoimempi ja parempi Pohjola. Muuttamisen, sukkuloinnin, opiskelun ja yrittämisen pitää olla mahdollista yli rajojen ilman väliinputoamisen riskiä tai esteitä, jotka johtuvat lakien ja säännösten epäselvyydestä. Rajattomasta Pohjolasta hyötyisivät kaikki.

Sosiaaliturvaan liittyvien rajaesteiden lisäksi esteitä on eläkeläisten kohtelussa, ennen muuta eläkkeelle siirtymisen myötä kotimaahansa palaavien paluumuuttajien verotuksessa. Olen kuunnellut kolme vuotta Pohjoismaiden neuvostossa istuessani väitteitä siitä, että Ruotsissa työeläkkeensä ansainneella ei ole kaksoisverotusta silloin, kun hän muuttaa vietämään eläkepäiviään koto-Suomeen. Ehkäpä sana "kaksoisverotus" on väärä; joka tapauksessa nämä ihmiset maksavat eläkkeestään veron ensin Ruotsiin ja sen jälkeen Suomeen tulleista nettoeläkerahoista veron vielä Suomeen. Kaksi maata siis verottaa samaa summaa.

Lisäksi Pohjoismaiden neuvostossa velloo tällä hetkellä — ei voi edes sanoa hauska, vaikka hauskaksi se on muodostunut — pullopanttikiista. Esimerkiksi Suomi ei maksa ruotsalaisen läskedricka-pullosta pullopanttia Suomessa, limupullo on palautettava Ruotsiin, näin myös kaikkien muiden maiden kohdalla. Tässä ei tule avuksi edes kestävä kehitys, kierrätys tai ympäristöstä huolehtiminen.

Onkin ensiarvoisen tärkeää, että Pohjoismaiden neuvostoa kehitetään ja että sen jäsenten arvovaltaa lisätään. Heidän pitää pystyä raportoimaan pohjoismaisista yhteisistä hankkeista, jotka vaativat toteutuakseen kansallisia päätöksiä, suoraan ministereille. Tämä sali on tietenkin Suomen osalta se paikka, jossa voidaan tehdä vaikuttavat lakimuutokset ja esitykset rajaesteiden poistamiseksi, mutta meillä täytyy olla siihen poliittista tahtoa, ja ministerineuvoston täytyy olla aktiivisesti myös asialla. Pohjoismaiden yhteistyötä on pidet-

ty arvovalintana, joka on omiaan viitoittamaan tietä myös muiden valtioiden vastaavaan lähialueyhteistyöhön.

Arvoisa puhemies! Arvoyhteistyö ei kuitenkaan yksin riitä, nyt tarvitaan konkretiaa, jotta rajaesteet saadaan poistettua. Jos me haluamme oikeasti toimivan kaikkien pohjoismaalaisten avoimen Pohjolan, on tehtävä päätöksiä paitsi Suomen parlamentissa myös Pohjolan muissa parlamenteissa. Tähän mennessä näitä päätöksiä, jotka johtavat muistioiden lisäksi myös toimenpiteisiin, ei ole tehty. Me viimeksi keskustelimme täällä siitä, kenellä tässä hallituksessa on vastuu Pohjoismaiden neuvoston asioista. Saamani tiedon mukaan se on ministeri Toivakalla, aivan kuten oli edellisessäkin hallituksessa. Nyt on toivottavaa, että saisimme myös päätöksiä aikaan. On toivottavaa, että pystyisimme tekemään Pohjolasta sellaisen, jota me kaikki voisimme kutsua yhteiseksi maaksemme.

15.50 **Maarit Feldt-Ranta sd:** Arvoisa puhemies, herr talman! Hyvät edustajakollegat! Tietovaranto Wikipedia määrittelee Suomen niin, että Suomi on valtio Pohjois-Euroopassa Itämeren rannalla ja kuulumme Pohjoismaihin ja Euroopan unioniin.

Edustaja Tolppanen tässä edellä jo viittasi siihen keskusteluun, mitä kävimme tästä asiasta viime viikolla, ja silloin teimme arviota täällä hallitusohjelmasta ja sen suhteesta pohjoismaisuuteen. Kävin vielä hallitusohjelman uudelleen läpi, ja siinä on aivan selkeä epäsuhta. Euroopan unioni on mainittu kymmeniä kertoja, lähes sata kertaa, siellä on myös oma unionipolitiikkaan liittyvä osio, kun taas Pohjoismaat on mainittu vain kerran kapeassa yhteydessä puolustuspolitiikkaan liittyen. Kuitenkin, niin kuin tiedämme, kansalaisten, yritysten, järjestöjen, kulttuurielämän, koko kansalaisyhteiskunnan kannalta juuri Pohjoismaat on se viitekehys, joka on meille suomalaisille kaikkein merkittävin.

Keskustelimme myös siitä, kuka on pohjoismainen yhteistyöministeri, ja tässä myös edustaja Tolppanen totesi tomerasti, että se on edustaja Toivakka. Eduskunnassa ei ole syytä levitellä huhuja, mutta kuulin huhun, että edustaja Toivakka vaihtuisi vielä johonkin toiseen ministeriin, ja sen takia olisi ollut erittäin hienoa, että joku hallituksen puolelta olisi ollut tähän vastaamassa. Miksi? Ensi viikolla, heti juhannuksen jälkeen, Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto kokoontuu Islantiin, ja voin vain kuvitella, miten eriskummalliseen tilanteeseen joutuu esimerkiksi arvostamamme kollega, edustaja Erkki Tuomioja, pitkäaikainen entinen ulkoministerimme, joka tulee osallistumaan tähän kokoukseen, kun meiltä kysytään, kuka on Suomessa pohjoismainen yhteistyöministeri, kun joudumme vastaamaan joko että emme tiedä tai emme ole varmoja. Ja on myös hyvin erikoista, kun meiltä kysytään — aivan aiheesta, meillä on ollut vaalit, meillä on vaihtunut hallitus — mikä on Suomen uuden hallituksen linjaus liittyen pohjoismaiseen politiikkaan, semminkin kun Suomi tulee ensi vuonna olemaan puheenjohtajamaa ministerineuvostossa, kun joudumme sanomaan, että emme tiedä. Meillä ei ole siitä mitään kirjausta, meillä ei ole siitä mitään linjausta. Pidän tätä erittäin hankalana.

On myös hyvä nähdä, että harjoittamaamme politiikkaa, tekemiämme strategisia valintoja tarkkaillaan muissa Pohjoismaissa aika tarkkaan tällä hetkellä. Hallituksen tekemät ratkaisut esimerkiksi kehitysyhteistyömäärärahojen leikkaamisesta on noteerattu muissa Pohjoismaissa, ja kun ensi viikolla ensimmäistä kertaa tällä vaalikaudella matkustamme niihin pöytiin, joissa kohtaamme pohjoismaisia kollegoitamme, niin väistämättä tämä keskustelu on meillä kaikilla, jotka niihin kokouksiin osallistumme, edessä. Sen takia olisi erittäin toivottavaa, että hallituspuolueet vetoaisivat hallitukseen, että hallitus kävisi jonkunnäköisen keskustelun siitä, miten voisimme signaloida, että me pidämme tätä pohjois-

maista yhteyttä tärkeänä, se on Suomelle merkityksellinen, ja että ei ole ollut tietoinen strateginen valinta Suomelta olla kirjaamatta tai jättää nämä linjaukset tekemättä.

Herr talman! Helt kort: det är viktigt att Finland signalerar åt de övriga nordiska länderna att vi är och vill vara en stark nordisk aktör. Det är viktigt med tanke på medborgarnas, näringslivets och hela medborgarsamhällets agenda. Men det är också viktigt med tanke på allt som händer inom säkerhetspolitiken i våra närområden. Det har varit en stark nordisk pakt som tillsammans har försökt påverka till exempel demokratiutvecklingen i Ukraina och i Ryssland, och det här är någonting som Finland definitivt ska fortsätta vara en aktiv aktör i. Jag hoppas verkligen att regeringspartierna och regeringen tar det här starkare på sin agenda. — Tack.

15.55 **Maria Tolppanen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Feldt-Ranta tässä totesi, hallitusohjelmassa kyllä mainitaan Pohjoismaitten neuvosto ja se mainitaan nimenomaan puolustuksen osalta. Ja silloin, jos se mainitaan näin tärkeässä asiassa tässä poliittisessa tilanteessa, mikä tällä hetkellä on koko Pohjois-Euroopassa ja myöskin itäisellä alueella, Venäjän ja Ukrainan alueella, se tarkoittaa sitä, että Pohjoismaitten neuvostoa arvostetaan hallituksessa erittäin korkealle.

Toivon todella, että saamme sitä yhteistyötä kehitettyä edelleen ja paremmaksi. Tässä on mennyt liian monta vuotta sitten Ole Norrbackin. Ei ole saatu mitään aikaiseksi, vaikka siellä on ollut nimettyjä ministereitä, mutta silti rajaesteet ovat olleet ja pysyneet siellä. Nyt olemme poistamassa rajaesteitä puolustuksen osalta, ja ennen sitä hallitus varmastikin tulee nimeämään myöskin varsinaisesti sen ministerin, joka tällä kertaa tulee vastaamaan puolustusasioista. Kaikki toivomme yhdessä, että hän on myöskin sitten sitoutunut niihin asioihin.

15.56 **Maarit Feldt-Ranta sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotta kukaan ei kirjoittaisi täällä historiaa väärin perustein uusiksi, oli syytä puuttua tähän, kun edustaja Tolppanen sanoi, että mitään ei ole saatu aikaiseksi.

Olen vuosittain ollut mukana käsittelemässä ja hyväksymässä listoja, joissa on todettu, että on poistettu kymmenittäin rajaesteitä, pian lähes sata, sen määrätietoisen työn tuloksena, jota viimeisen kahdeksan vuoden aikana on Pohjoismaiden neuvostossa ja kansallisissa parlamenteissa tehty. Se, että näitä rajaesteitä viikoittain, kuukausittain syntyy lisää, on tosiseikka. Siitä ei suinkaan pidä tehdä sitä johtopäätöstä, että mitään ei ole tehty eikä mitään tarvitse tehdä, vaan se, että tämä työ ei lopu koskaan ja että sitä täytyy määrätietoisesti jatkaa. Mutta on väärin sanoa, kun olemme poistaneet lähes sata rajaestettä, että mitään ei olisi tapahtunut.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ja sitten puhujalistaan.

15.57 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvostossa on käsitelty paljon hyviä teemoja, ja itse nostaisin esille terveydenhuoltoon ja terveydenhoitoon liittyviä teemoja, joita ministeri Paula Risikko muun muassa taisi olla siellä esittämässä. Siellä käytiin muun muassa antibioottiresistenssiasioita läpi, ja näen sen hyvin tärkeänä teemana edelleen myös jatkossa. Olen itse Pohjoismaiden neuvoston uusi jäsen ja pidän tärkeänä, että näitä teemoja myös siellä jatkossakin käsitellään.

Siellä on myös nostettu esille Itämeren arvokkuus ja se, että Itämerta uhkaavat edelleen ympäristökatastrofit, ja sitäkin teemaa. Itämeri on Helsingin helmi, mutta se on myös kaikkien Pohjoismaiden helmi.

En tiedä, millä tavalla siellä Pohjoismaiden neuvostossa ja valiokunnissa käsitellään sitten muun muassa sellaisia terveydenhuoltoon ja -hoitoon liittyviä teemoja kuin vaikkapa saattohoito. Se on maailmanlaajuisestikin hyvin tärkeä asia, ja siitä on paljon puhuttu, millaisia käytäntöjä ja tapoja toimia siinä asiassa on. Voisin kuvitella, että olisi mukavaa myös nähdä, millä tavalla Pohjoismaissa näiden asioiden kanssa toimitaan, ja ehkäpä siellä sitten jossakin vaiheessa voi olla myös tähän liittyen teemoja.

15.58 **Anne Louhelainen ps:** Arvoisa puhemies! Olen neljä vuotta osallistunut aktiivisesti pohjoismaiseen yhteistyöhön, niin valiokuntakokouksiin kuin myös istuntoihin. Tämä Suomen valiokunnan kertomus viime vuodelta antaa varsin kattavan kertomuksen pohjoismaisesta yhteistyöstä ja sen tarpeellisuudesta.

Pohjoismaiden neuvoston pääteemoina viime vuonna olivat muun muassa Pohjoismaiden yhteiset työmarkkinat ja Pohjoismaiden EU-yhteistyön tehokkaampi edistäminen. Pohjoismaiden ulko-, puolustus- ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö on viime vuosina syventynyt ja laajentunut. Konkreettinen esimerkki tiiviistä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisesta yhteistyöstä oli Suomen ja Ruotsin osallistuminen Islannin ilmatilan valvomisen yhteydessä toteutettuun Iceland Air Meet 2014 -ilmavalvontaharjoitukseen tammi—helmikuussa viime vuonna.

Kokouksissa ja istunnoissa on aina käsitelty myös erittäin ajankohtaisia asioita. Niinpä Ukrainan tilanne nousi huhtikuun teemaistunnossa ylimääräiseksi aiheeksi. Pohjoismaisessa yhteistyössä on aina kannettu huolta myös Pohjoismaiden ja Venäjän välisistä suhteista. Erityisesti tämä huoli on noussut esiin viime aikoina.

Arvoisa puhemies! Yhteistyötä tehdään myös sosiaali- ja terveysasioissa ja pyritään löytämään yhteisiä tavoitteita ja toimintatapoja. Terveysalan tulevaisuuden pohjoismaisesta yhteistyöstä valmistui viime kesänä ruotsalaisen Bo Könbergin laatima raportti. Raporttia ja sen suosituksia voidaan pitää niin sanottuna terveysalan Stoltenberg-raporttina, joka tulee paaluttamaan tulevaisuuden tavoitteita terveysalan yhteistyössä. Raporttia kuultiin ja siitä keskusteltiin lokakuussa Tukholman istunnossa.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsenet ovat ottaneet aktiivisesti kantaa myös rajaesteiden poistamiseksi. Viime vuonna aloitti toimintansa uusi rajaesteneuvosto, johon Suomen edustajaksi nimettiin oikeusministeriön lainsäädäntöneuvos Sten Palmgren. Neuvoston tavoitteena on, että jokainen maa valitsee vuosittain 3—5 rajaestettä, jotka ratkaistaisiin lopullisesti. Suomen listalta löytyy muun muassa Suomen neljän kuukauden sääntö, pohjoismaiset rakennusstandardit, verotuskysymykset, työja sairaseläkekysymykset ja ennalta ehkäisevä työ lainsäädännössä. Kuten äsken debatissa kuultiin, on paljon siitä ehkä ristiriitaakin, tai mielipiteitä, mitä näistä rajaesteistä on saatu poistettua. Eläkkeiden niin sanottu kaksoisverotus puhuttaa edelleen monia suomalaisia, ja asiaan ei ole saatu ihan selkeää ohjeistusta. Saamani palautteen mukaan verotoimistoissa on hyvin erilaisia tulkintoja edelleen näiden eläkkeiden verotuksista.

Arvoisa puhemies! Valtuuskunnan jäsenillä on mahdollisuus tehdä myös kirjallisia kysymyksiä ministereille. Itse jätin viime lokakuun Tukholman istunnossa kaksi kirjallista kysymystä. Toisessa esitin kysymyksen Suomen, Ruotsin ja Tanskan hallituksille, miten pohjoismaiset EU-maat voisivat yhdessä vaikuttaa EU:n komission päätökseen, jossa poh-

joismaiset maataloustuottajat voisivat saada tukea sanktioista aiheutuneiden taloudellisten tappioiden kompensointiin, lähinnä Venäjä-pakotteiden osalta.

Toisen kysymyksen esitin omaishoidosta Pohjoismaiden hallituksille: Mitä konkreettisia toimenpiteitä voisimme pohjoismaisin toimin luoda tämän tärkeän työn olosuhteiden parantamiseksi, sekä voitaisiinko esimerkiksi omaishoitotyöhön määriteltävät kriteerit yhdenmukaistaa ja voitaisiinko omaishoitotyö määritellä hoitomuodoksi, joka otettaisiin myös sosiaali- ja terveydenhuollon koulutusohjelmassa huomioon?

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvostossa saadaan asioille painoarvo, kun toimitaan yhteistuumaisesti, ja tämä painoarvo nousee esiin myös Euroopan mittakaavassa. Haluaisinkin toivottaa paljon tervetulleeksi näitä uusia edustajia Pohjoismaiden yhteistyöhön. Toiminta jäsenten välillä on välitöntä, ja se on erittäin mukavaa.

Haluan kiittää myös eduskunnan kansainvälisen osaston erinomaisia virkamiehiä, jotka ovat omalla esimerkillään ja ahkeruudellaan innostaneet meitä politiikkoja tähän pohjoismaiseen yhteistyöhön. Erityinen kiitos Kristiinalle, Paulalle ja Karille, jotka ovat jo jääneet tai jäämässä ansaitulle eläkkeelle. — Kiitos.

16.03 **Sinuhe Wallinheimo kok:** Arvoisa rouva puhemies! Puutun tässä puheenvuorossa vain yhteen tärkeään teemaan, joka oli näkyvästi kuitenkin esillä Pohjoismaiden neuvoston kulttuuri- ja koulutusvaliokunnan työssä. Kyse on urheilu- ja liikuntayhteistyöstä, joka tässä raportissa kuitenkin sivuutetaan vain yhdellä lauseella.

Aihe on PN-foorumeilla käsiteltävistä asioista uusin, mutta kiinnostus siinä tehtävään yhteistyöhön on kaikissa Pohjoismaissa suurta. Perusteet tälle ovat myös kestävät: arvolähtökohtamme urheiluun ovat samankaltaiset yhtä lailla kuin niistä ponnistavat normitkin. Niitä on kuitenkin mahdollista hyödyntää ja korostaa niin keskinäisen urheiluyhteistyön kehittämisessä kuin toiminnassamme kansainvälisissä urheiluyhteisöissä. Aiheita, joissa me Pohjoismaat yhdessä voisimme entistä paremmin järjestäytyä ja profiloitua, riittää: dopingin, vetovilpin ja sopupelaamisen estäminen, kansainvälisten urheilutapahtumien kestävyyteen liittyvät asiat sekä urheiluun liittyvät osallisuuskysymykset ovat asioita, joissa meillä kaikilla on paljon annettavaa ja myös vaikutusvaltaa. Mielenkiintoinen koulutus- ja kulttuurivaliokunnassakin esillä ollut kysymys viime syksynä oli muun muassa se, miten Pohjoismaat yhdessä voisivat parantaa isojen arvokisojen myöntämisprosessien avoimuutta ja sitä, että niissä myös otettaisiin nykyistä paremmin huomioon ekologiset ja ihmisoikeuksiin liittyvät kysymykset. Tälle keskustelulle toivottavasti uudenkin PN-valtuuskunnan aikana saadaan jatkoa.

Arvoisa rouva puhemies! Myös liikunnan puolella pohjoismaiselle yhteistyölle on tilausta. Kaikissa Pohjoismaissa tiettyjen väestöryhmien ja erityisesti lasten ja nuorten liikkumattomuus on iso yksilökohtainen mutta tulevaisuudessa myös kansanterveydellinen haaste. Toisaalta jokaisessa Pohjoismaassa siihen on myös etsitty hyviä ratkaisuja ja niitä on myös haluttu eri maissa kopioida. Esimerkiksi nykyisen Sipilän hallituksen kirjauksella, jossa lasten ja nuorten koulupäivään halutaan tunti lisää liikuntaa, on tanskalainen tausta. Siellä toteutettu koulujen liikuntareformi on näkynyt lasten parempana fyysisenä kuntona sekä parempina oppimistuloksina. Lisäksi halutessamme pohjoismaisesta liikuntakulttuurista voidaan myös kehittää uusi vientituote. Esimerkiksi Iso-Britannia on jo solminut Intian kanssa satojen miljoonien eurojen arvoisen sopimuksen, jonka mukaan Iso-Britannia vie urheilutoimintaa ja terveyttä koskevaa tietämystään Intiaan. Uskon, että vastaavanlainen onnistuu myös meiltä Pohjoismailta.

Arvoisa puhemies! Suomi johtaa pohjoismaisen ministerineuvoston työtä ensi vuonna. Yksi teema, jossa meidän suomalaisten pitäisi tällä kaudella profiloitua, on nimenomaan liikunta ja urheilu. Esillä pohjoismaisissa urheilu- ja liikuntapiireissä on ollut yhteispohjoismaisen liikunnan ja urheilun huipputapaamisen järjestäminen muun muassa edellä esitetyistä teemoista. Toivottavasti tähän ajatukseen meillä on täällä myös rohkeutta tarttua.

16.07 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa puhemies! Täällä on kuultu hyviä puheenvuoroja. On ollut ilo kuulla, että muun muassa omaishoitoa on nostettu Pohjoismaiden neuvostossa esille.

Joudun korjaamaan tuota äsken pitämääni puheenvuoroa: kun mainitsin tämän antibioottiresistenssin, niin tietystikin kuultavina siellä neuvostossa ovat olleet silloiset ministerit Laura Räty ja Susanna Huovinen, jotka ovat tuoneet tätä antibioottiresistenssiä esille — mainitsin äsken väärin ministerin nimen — ja todella pitäneet Suomelle keskeisenä asiana nostaa esille tämä antibioottiresistenssi.

Itseäni kiinnostaisi myös muun muassa tuberkuloositilanne Pohjoismaissa. Meillähän Suomessa aina silloin tällöin nousee näitä tuberkuloositapauksia esille, vaikka se onkin jo taitettu tauti mutta Itä-Euroopassa kuitenkin hyvinkin vallitseva. Millä tavalla siellä Pohjoismaissa tätäkin asiaa ja teemaa on nostettu esille?

16.08 **Eeva-Maria Maijala kesk:** Arvoisa puhemies! Olin mukana viime vaalikauden, neljä vuotta, Pohjoismaiden neuvoston toiminnassa. Se oli erittäin antoisaa, ja se kasvatti hyvin paljon käsitystäni Pohjoismaitten asioista, ja opin ymmärtämään hyvin paljon sitä, miten naapurimaissa asiat hoidetaan, ja uskon, että siitä on minulle niin kuin muillekin Pohjoismaiden neuvoston toimintaan osallistuneille hyötyä, kun he tekevät töitä tässä meidän omassa parlamentissamme.

Tämä toimintakertomus kertoo hyvin asioista, mitä siellä on käsitelty ja viety eteenpäin. Itse olin ympäristö- ja luonnonvaravaliokunnassa, ja siellä oli esillä useita myöskin meille tärkeitä asioita, koska nämä ympäristö- ja luonnonvara-asiat eivät todellakaan noudata valtion rajoja.

Itseäni henkilökohtaisesti ovat koskettaneet petoasiat. Ne vain kulkevat rajojen yli, ei kukaan niiden perään katso. Keskustelemme, miten karhuasiat, miten susiasiat on hoidettu naapurimaissa ja miten meillä taas niitä asioita hoidetaan, elikkä todella antoisaa myöskin meidän asioillemme.

Puhuttiin vieraslajikkeista. Hyvin paljon käytiin keskustelua, miten supikoiran leviäminen Ruotsiin saadaan estettyä Suomessa tehtävillä toimenpiteillä, elikkä on niitä toimenpiteitä tehty Suomen puolella, mistä olisi hyötyä ruotsalaisille.

Sitten hanhenmetsästysasia on suomalaisille tärkeä asia, mutta me emme voi sitä tehdä tällä hetkellä, koska Etelä-Ruotsissa niitä tapetaan niin paljon sinä aikana, kun ovat siellä käymässä.

Eli paljon asioita, mitä ei välttämättä ajatellakaan, meille hyvin paljon tärkeitä asioita.

Mutta sitten kehittämistä hommaan on se, että itse toivoisin, että toiminnot siellä Pohjoismaiden neuvostossa olisivat konkreettisempia ja saisimme enempi todellakin tuloksia aikaiseksi. Välistä menee liikaa pelkästään keskusteluksi.

Lisäksi viimeisenä asiana toivoisin, että se keskustelu ei olisi pelkästään tanskan kielellä, sillä ainakin minulla on todella vaikeuksia ymmärtää sitä kieltä.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Keskustelu on... — Ai jaha, no niin, siellä oli vielä edustaja Feldt-Ranta. — Olkaa hyvä.

16.11 **Maarit Feldt-Ranta sd:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Pyysin vielä puheenvuoron, koska halusin tähän loppuun tavallaan nostaa esille jotain: täällä on todella monelta sektorilta tuotu esille todella monia tärkeitä asioita, mainittu antibioottiresistenssi, urheilu, omaishoito, supikoirat ja niin edelleen ja niin edelleen, mutta se, mitä tavallaan ehkä ei ole sanottu vielä ääneen, mikä on minun mielestäni tärkeä sanoa ääneen, kun keskustellaan Pohjoismaiden neuvoston toiminnasta, on se, että näitten yksittäisten, sektorikohtaisten asioiden lisäksi näen ehkä suurimpana arvona tässä pohjoismaisessa yhteistoiminnassa sen, että meillä on yhteisiä tilaisuuksia kokoontua Pohjoismaiden kesken ja tehdä isoa tilannearviota esimerkiksi ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, joka ei enää ole tabu pohjoismaisessa yhteydessä.

On hyvä myös muistaa, että ensimmäisen kerran, kun tehtiin iso analyysi siitä, että 2008 syöksyttiin taloustaantumaan, se tehtiin Suomen eduskunnassa Pohjoismaiden neuvoston kokouksen yhteydessä, jossa silloiset pääministerit tekivät tämän yhteisen havainnon. Niin että kyse on pienistä asioista, mutta myös tästä valtavan isosta yhteiskunta-analyysistä, ja se täytyy myös tehdä yhdessä.

16.12 **Eeva-Maria Maijala kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tästä rajaesteiden purkamisesta. Esittäisin toivomuksen, että me Suomen parlamentissa, eduskunnassa, kaikissa valiokunnissa, ottaisimme vakavammin tämän rajaesteasian, esittäisimme täällä konkreettisia asioita, miten rajaesteasioita voidaan purkaa ja viedä eteenpäin, sillä sitä kautta me voisimme saada vahvemmat Pohjoismaat ja sitä kautta myöskin Suomelle tämmöisen synergisen hyödyn aikaiseksi. Eli rajaesteiden purkaminen meillä oikeasti toiminnaksi eikä vain pelkäksi puheeksi.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt ovat tainneet kaikki puhua.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.

10. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus: ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2014

Kertomus K 16/2015 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu

16.13 **Ilkka Kanerva kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuoroani odottaessani olen löytänyt vastauksen siihen kysymykseen, johon olen vastausta etsinyt,

miksi tuossa puhemiehen takana ei eduskunnan normaalin salin tapaisesti ole isoa kelloa kaikkien edustajien nähtävillä. Nyt sen ymmärrän, koska odottaminen saattaa täällä venyä niin pitkälle ennen kuin puheenvuoro myönnetään, päiväjärjestyksestä johtuen, että aika tuntuisi vielä pidemmältä, jos sitä mittaisi kellon kautta. Sen sijaan on tietysti aina kiintoisaa kuulla kollegojen puheenvuoroja tärkeistä kysymyksistä.

Tämän kysymyksen, joka tässä puhemiehen suosiollisella myötävaikutuksella on tarkoitus nyt esitellä, haluan aloittaa sillä, että Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen ja sittemmin tuon kokouksesta järjestöksi muuttuneen käsitteen merkitys koko suomalaiselle ulkopolitiikalle on poikkeuksellisen suuri, keskeinen ja tärkeä. Etyj on Suomen ulkopolitiikalle iso kysymys, se on valtavan iso kysymys, jolla on Suomen oman kansainvälisen aseman vahvistamiseen liittyvä keskeinen vaikutuksensa, mutta tietysti sillä myöskin on kyetty tekemään kansainvälistä yhteisöä palveleva vaikutus niin, että Suomi on kyennyt kontribuoimaan kansainvälistä kehitystä merkittävällä tavalla. Etyj tässä suhteessa on Suomelle suuri symbolinen kysymys, ja sen käytännön arvo tietysti on myöskin tässä suhteessa mittaamattoman keskeinen.

Me valmistaudumme tällä hetkellä siihen, että heinäkuun alussa 35:stä aiemmasta, alkuperäisestä jäsenmaasta 57 jäsenmaaksi muodostunut kansainvälinen yhteisö kokoontuu 40 vuoden tauon jälkeen eli Etyjin perustamisen jälkeen nyt ensimmäistä kertaa kesällä Finlandia-talossa, joka on juuri Etykin ansiosta piirtynyt koko kansainvälisen yhteisön tietoisuuteen mitä positiivisimmalla tavalla kertoen Suomesta ja Helsingistä hienon narratiivin.

Etyjin parlamentaarinen yleiskokous heinäkuun alussa ei ole varsinainen juhlakokous, mutta tietysti se antaa myöskin sen signaalin maailmalle, mikä merkitys Etykillä ja Etyjillä on kansainvälisen yhteisön kehitykselle. Tämä tietysti korostuu sen vuoksi, että yksi Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön perustajajäsenmaista eli Venäjä on rikkonut Etyjin kaikkein pyhimpiä ja keskeisimpiä periaatteita.

Helsingissähän vuonna 75 sovittiin kolmessa korissa kymmenestä periaatteesta, jotka eräällä tavalla voitaisiin kuvata ikään kuin eurooppalaisten valtioiden välisen kanssakäymisen hyviksi pöytätavoiksi. Nyt ovat huonossa hapessa olleet nuo periaatteet sen jälkeen, kun Ukrainassa on tapahtunut Krimin huostaanotto Venäjän toimesta ja sotatoimet Ukrainan itäosissa ovat edelleen käynnissä mitä vastenmielisimmällä tavalla. Tämä merkitsee sitä, että myös Etyj järjestönä on suuren haasteen edessä, koska Etyj on järjestö, joka kaikista muista Ukrainan kriisiin vaikuttavista kansainvälisistä järjestöistä kaikkein keskeisimmin on pyrkimässä vaikuttamaan myönteisellä tavalla Ukrainan kriisin ratkaisemiseen. Tämä on Euroopan vakava haaste koko historian valossa. Kaikki se myönteinen kehitys, johon eurooppalaisina uskoimme ja rakensimme kansakuntiemme ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen, tulevaisuudenuskomme, on tällä hetkellä koetuksella. Se on koetuksella sen vuoksi, että sen periaatteet on siirretty syrjään Venäjän toimesta. Ukrainan kriisi luo raskaat pilvet tällä hetkellä valoisan eurooppalaisen tulevaisuuden eteen. Samalla meidän pitäisi kyetä uudistamaan koko Etyj-järjestelmää, ja tämä on tietysti äärettömän vaikeaa juuri Ukrainan kriisin kaltaisen tilanteen valossa.

Turvallisuustilanne Euroopassa on vakavampi kuin vuosikymmeniin. Se on vakavampi myös meidän omassa turvallisuusympäristössämme, niin kuin uuden hallituksen hallitusohjelmassa perustellulla tavalla todetaan.

Etyj on kuitenkin järjestönä ainoa, joka käytännössä kykenee vaikuttamaan Ukrainassa olosuhteitten myönteiseen kehitykseen sekä siviilioperaationsa merkeissä että Itä-Ukrainan puolella tapahtuvan sodan kaltaisen tilanteen merkeissä.

Tätä Etyjin omaa uudistustyötä käydään sen vuoksi, että Etyjin toimet eivät kuitenkaan ole riittäviä silloin, kun näin vakavat kriisit uhkaavat Eurooppaa. Sen vuoksi Etyjiä tulisi kyetä uudistamaan sisäisesti. Tässä suhteessa puhutaan Helsinki+40-tavoitteista, joita toteutetaan sekä hallitusten välisellä että parlamenttien välisellä tasolla. Se on suuri joukko toimenpiteitä, joita tänä päivänä valmistellaan. Niidenkin osalta on valitettavasti niin, että ne, jotka ovat ikään kuin altavastaajina rikottuaan Etyjin keskeisiä periaatteita, ovat myöskin vastahakoisia hyväksymään niitä uudistustoimenpiteitä, joilla Etyjin tehokkuutta ja merkittävyyttä nykyisestään vielä parannettaisiin.

Etyjillähän on esimerkiksi Ukrainassa parhaillaan 500—600 monitorointitarkkailijan merkeissä valtava operaatio, siviilioperaatio, jolla pyritään auttamaan Ukrainan yhteiskuntaa kävelemään omilla jaloillaan, saamaan sitä terveeksi ja toimivaksi yhteiskunnaksi. Samalla ollaan valvomassa sitä, millä tavoin äärettömän hauraaksi osoittautuneen tulitaukosopimuksen periaatteet ja käytännön sovellutukset saadaan toteutettua.

Tämä on vaikea tehtävä, sillä tänä päivänä sekä separatistien että muiden toimesta ollaan turvallisuustilanne horjutettu Ukrainassa tavalla, jossa näiden siviilioperaatiota toteuttavien eri Euroopan maita edustavien monitorointi-ihmisten ulkoinen turvallisuus on myös uhattuna.

Siellä on myöskin monia muita projekteja niitä nyt tässä enempiä läpikäymättä, joita on lukuisa määrä, noin kymmenkunta kaikkineen, joilla Etyj pyrkii edesauttamaan Ukrainan tilannetta.

Etyj perustuu vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön. Vuoropuhelun korostaminen on elintärkeää. Eiliseen Kultaranta-keskusteluun viitaten totean, että siellä selkeästi ylitse muiden olevaksi periaatteeksi nähtiin, että Eurooppa on rakennettava vuoropuhelun keinoin ja pyrittävä saamaan kaikki osapuolet saman pöydän ääreen, niin äärettömän vaikeaa kuin se onkin.

Tässä suhteessa Etyj työskentelee parhaalla mahdollisella tehollaan, mutta ei olisi pahitteeksi, jos tuota tehoa voitaisiin nykyisestä merkittävästi parantaa. Myöskin parlamentaarisella puolella on paljon tähän annettavaa. Ajatelkaamme esimerkiksi niitä olosuhteita, joita Donbassin alueella sekä Donetskin että Luhanskin alueella joudutaan kokemaan, ja niitä mahdollisuuksia, joita Etyj tarjoaisi vaikkapa perustuslain uudistamisen tai vaalijärjestelmän tai desentralisaation toteuttamiseksi uskottavalla tavalla Ukrainassa.

Tulitauko ei valitettavasti pidä. Siinä suhteessa tulisi saada vahvempaa vakuuttavuutta tulitauon toteuttamiselle, jossa ei pidä sulkea pidemmällä tähtäimellä pois myöskään jonkinasteisen rauhanturvaoperaation perustamisen mahdollisuutta. On tärkeää, että hallitusten välinen puoli ja parlamenttien välinen puoli toimivat tässä suhteessa uskottavalla ja vahvalla tavalla, niin kuin ne pyrkivät entistä paremmin tänä hetkenä tekemään, mitä ainakin itse yleiskokouksen puheenjohtajana olen pyrkinyt kuluneen vuoden aikana merkittävästi edesauttamaan.

En käy tässä läpi niitä vaalitarkkailuun liittyviä asioita ja monia muita, joilla Etyj pyrkii Ukrainan tilannetta viemään eteenpäin, vaan totean, että 40 vuotta Helsingistä tähän päivään tultaessa merkitsee sitä, että Etyj tavallaan tarvitsee uuden sukupolven. Meidän on saatava aikaan Etyj 2.0, joka edesauttaa sitä, että Eurooppa ei taas toisen maailmansodan jälkeisen perinnön mukaisesti jakaudu kahteen voimakkaasti toisilleen vihamieliseen ja vastakkaiseen leiriin. Etyj ei tietysti elä omaa elämäänsä, vaan se on heijastuma kansainvälispoliittisesta todellisuudesta, mutta tässä todellisuudessa on nyt syvä huoli Euroopan jakautuneisuudesta.

Meidän pitäisi kyetä toimimaan tavalla, jossa Venäjä saataisiin yhteyteen muun Euroopan kanssa rakentavalla ja myönteisellä tavalla. Mutta jonkun on tässä pelissä muututtava, ja se on se, että Venäjä siirtyy takaisin kunnioittamaan Etyjin periaatteita, itse hyväksymiään ja allekirjoittamiaan periaatteita, ja toteuttamaan myöskin Minskin tulitaukosopimuksen niitä näkökantoja, joilla pyritään takaamaan Ukrainan kansan tulevaisuus myönteisempien olosuhteitten vallitessa mutta myöskin estämään koko eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän joutuminen tielle, josta historia meitä varoittaa.

16.25 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa rouva puhemies! Tämän kertomuksen ensimmäisessä kappaleessa mainitaan Ukrainan kriisi, ja tämä, kuten myös puheenjohtaja Kanervan esittelypuheenvuoro, osoittaa, miten keskeisesti Ukrainan tapahtumat ovat vaikuttaneet Etyjin toimintaan viime vuonna. On hyvä, että presidentti Niinistö on Moskovassa tapaamassa presidentti Putinia, ja on hyvä, että vuoropuhelua pyritään ylläpitämään ja käymään.

Kuitenkin on täysin yksiselitteisesti voitava todeta, että Venäjän toiminta on aiheuttanut Ukrainan kriisin. Venäjä on rikkonut solmimiaan sopimuksia, muun muassa Etyk-sopimusta, jonka sen edeltäjävaltio Neuvostoliitto allekirjoitti, Venäjä on hyökännyt naapurimaahansa Ukrainaan, vallannut Krimin niemimaan ja sotii tälläkin hetkellä Itä-Ukrainassa. Samanaikaisesti Venäjän propaganda valehtelee omilleen ja muulle maailmalle ja lietsoo jopa eräänlaista sotapsykoosia Venäjällä, jossa propagandassa Nato ja länsi on minä päivänä tahansa hyökkäämässä erilaisten fasistien ja natsien johdolla Venäjän kimppuun.

Sitten Venäjän johdon on hyvä vakuuttaa toisella kädellä, että Baltian maiden tai Itä-Euroopan tuntema huoli Venäjää kohtaan on aiheetonta. Ei pidä ihmetellä, että tällaista huolta on, kun ei katsota sitä, mitä Venäjän johto puhuu, vaan katsotaan sitä, mitä he tekevät. Ei ole hyvä, että tänne meidän lähialueillemme tuodaan lisää aseita, nyt seuraavaksi Nato ja sitten taas varmasti Venäjä, mutta on täysin ymmärrettävää se huoli, mitä Baltian maissa ja Itä-Euroopan maissa tunnetaan Venäjän politiikkaa kohtaan.

16.27 **Jaana Pelkonen kok:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on syytä kiittää Suomen Etyjin valtuuskuntaa aktiivisuudesta ja erityisesti edustaja Kanervaa hyvästä, erittäin tärkeästäkin työstä näinä vaikeina aikoina yleiskokouksen puheenjohtajana, ja tämä työ toivottavasti saa jatkoa.

Maailman katseet siis kääntyvät tänne, kun Helsingillä ja Suomella on ilo ja kunnia ensi kuussa toimia parlamentaarisen yleiskokouksen pitopaikkana. Suomihan on ensimmäinen jäsenmaa, joka järjestää istunnon jo toistamiseen. Tähän tulevaan kokoukseen liittyy ymmärrettävästi paljon odotuksia ja myös suurta mielenkiintoa. Edustaja Kanerva jo tämän Venäjän Etyj-valtuuskunnan otti esiin, ja erityisesti tämän valtuuskunnan osallistumiseen liittyy paljon spekulaatioita. Valtuuskunnan johtajahan on Venäjän duuman puhemies, joka on muutaman muun Venäjän valtuuskunnan jäsenen tavoin EU:n sanktiolistoilla. Tähän liittyen olisin kysynyt edustaja Kanervalta, joko on virallista tietoa, jota ääneen julkisesti voi sanoa, Venäjän Etyj-valtuuskunnan mahdollisesta poisjäännistä kokouksesta tai vastaavasti osallistumisesta.

16.28 **Sami Savio ps:** Puheenjohtaja! Haluan esittää kiitokseni edustaja Kanervalle hänen analyyttisestä katsauksestaan. Kuten hän sanoi, Ukrainan kriisi on järkyttänyt koko Euroopan turvallisuusympäristön perustuksia, ja valitettavasti myös Suomi on joutunut tarkastelemaan avoimesti omaa asemaansa tässä. Kun vielä kymmenen vuotta sitten luulimme, et-

tei meitä eurooppalaisia uhkaisi mikään sodan uhka täällä, niin valitettavasti — mutta onneksi toisaalta — tilanne on nyt avannut myös meidän silmämme. Meidän on jatkettava rauhantekijän ja -välittäjän asemassa, mutta korostan, että tarpeen tullen myös tehtävä ratkaisuja, jotka turvaavat oman maamme turvallisuuspoliittisen aseman ja vahvistavat asemaamme läntisen maailman eturintamassa.

16.29 **Ilkka Kanerva kok:** Arvoisa puhemies! Etyjin periaatteisiin ja käytännön toimintadokumentteihin sisältyy velvoite siitä, että jokainen jäsenmaa, joka isännöi kokousta, omalta osaltaan huolehtii siitä, että kaikki 57 jäsenmaata tulevat kutsutuiksi paikalle.

Näin tietysti Suomi on tehnyt ja isännöi tämän kokouksen heinäkuun alussa, ja kutsu on näin ollen mennyt myöskin Venäjälle, ja Venäjällä on valtuuskunta, jonka he ovat kokoukseen ilmoittaneet. Nyttemmin on käynyt ilmi, että Venäjän valtuuskunnassa on Euroopan unionin boikottilistalla olevia henkilöitä. Näiden henkilöiden nimet ovat tulleet tietoon meille kesäkuun puolella. Me emme ole voineet siitä etukäteen luonnollisestikaan olla tietoisia, keitä Venäjän duuman edustajina ollaan Helsinkiin lähettämässä. Mutta kun tämä on käynyt selville, että siellä on tämänkaltaisia henkilöitä listalla, niin sen jälkeen on tietysti koetettu eri diplomatian keinoja hyväksi käyttäen katsoa, kuinka ongelmaan voitaisiin löytää ratkaisu.

Iso periaate ja ensimmäinen sääntö on luonnollisesti se, että Etyj perusluonteensa mukaisesti edustaa Euroopan eheyttä, vuorovaikutusta ja keskustelufoorumia, ja sen vuoksi olisi tärkeää, että se voisi tapahtua paitsi mahdollisimman korkealla tasolla myöskin olosuhteissa, jotka mahdollistavat kaikkien eri osapuolten osanoton Ukrainan kriisiä käsittelevään osuuteen, niin kuin Ukrainaa koskeviin asioihin muutenkin ja kymmeniin muihin eri kysymyksiin, joita Etyjin vuotuiskokouksessa Helsingissä on tarkoitus käsitellä.

Jos tässä asiassa ei päästä ratkaisuun, niin se ei tietysti johda siihen, että Venäjän valtuuskunta jäisi pois, mutta saattaisi merkitä sitä, että Venäjän valtuuskunnassa jotkut jäsenet korvautuisivat toisilla jäsenillä. Mutta toivottavasti asiassa löydetään myönteinen ratkaisu, ja uskon Suomen ulkoministeriön tässä ponnistelevan parhaansa mukaan, niin että Etyjin parhaita periaatteita noudattaen asiassa päästäisiin säälliseen lopputulokseen.

16.32 **Ilkka Kantola sd:** Arvoisa puhemies! Viime vaalikaudella 2011 aloitettaessa työskentelin ulkoasiainvaliokunnassa. Muistan pohdiskelua siitä, että vuonna 2015 on edessä +40-Ety-kokouksen juhlatilaisuus Helsingissä, ja siinä pohdiskeltiin, mikä se Etyjin rooli tänä päivänä on. Nyt viime vaalikauden aikana, niin kuin tiedämme, Etyjin rooli on aivan valtavan tärkeäksi tullut tässä kehityksessä. On jollakin tavalla erikoista, että Suomi, hyvin pieni maa, on saanut kokoonsa nähden valtavan merkittävän roolin silloin aikanaan Etykissä presidentti Kekkosen hyvin tärkeän roolin takia ja nyt sitten meillä on tämä — juuri silloin, kun Etyjillä on iso tehtävä — puheenjohtajuus edustaja Kanervan muodossa. Suomi on kokoansa merkittävämpi vaikuttaja.

Mutta, arvoisa puhemies, kysyisin presidentti Kanervalta tässä yhteydessä: Kun täällä kertomuksessa mainitaan, että äänestyksen jälkeen on yleiskokouksessa sovittu siitä, että Krimiä ei tunnusteta Venäjään liitetyksi, niin Venäjä tietysti vastusti tällaista päätöslauselmaa, mutta oliko siellä muita, ja mikä se tilanne tällä hetkellä mahtaa olla Krimin statuksen suhteen, kun ajatellaan Etyjin suurta jäsenmaiden joukkoa? Onko siellä sellaisia, jotka ovat siirtymässä Krimin liittämisen tunnustamiseen, vai onko Venäjä yksin tässä asiassa?

16.33 **Ilkka Kanerva kok:** Arvoisa puhemies! Tilanne on entisen kaltainen. Se on sama, joka se oli Bakussa viime kesänä, jolloin tästä päätöslauselmasta äänestettiin todellakin yleiskokouksessa, ja oletan, että sama tulee toistumaan varmasti nytkin. Ja se on näkynyt kyllä käytännössä myös sillä tavalla, että Venäjä viime helmikuussa, siis tämän vuoden helmikuussa, Wienissä tuolloin pidettyyn normaaliin vuotuiseen talvikokoukseen ilmoitti erääksi delegaatikseen, omaan valtuuskuntaansa siis kuuluvaksi, henkilön, joka oli nimetty Venäjän valtuuskuntaan Krimiltä, siis valloitetulta alueelta. Minä olin itse Moskovassa noihin aikoihin käymässä ja saatoin tavata puhemies Naryškinin silmikkäin ja vetosin tuolloin häneen, että älkää tehkö niin, että tuotte Wieniin edustajan, joka on valittu teidän valtuuskuntaanne Krimiltä, koska muut valtuuskunnat eivät tule hyväksymään sellaista mallia, jossa teidän edustajananne on laittomin toimenpitein vallatulta alueelta oleva henkilö.

Puhemies! Naryškin otti tämän näkökannan huomioon, ja Venäjä ei tuonut kyseistä henkilöä Wienin kokoukseen, hän jäi pois tuosta valtuuskunnasta, ja pidin tätä myönteisenä eleenä, että Venäjän puolella otettiin nämä realiteetit huomioon, koska olisi ollut aivan varma — niin kuin edustaja Kantola hyvin tietää — että se äänestys olisi päättynyt Venäjän kannalta erittäin onnettomasti, ja sellaista arvovaltatappiota luonnollisesti ei kannattanut heidänkään ottaa kontolleen.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.

11. Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 2014

Kertomus K 3/2015 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Asian käsittely keskeytettiin 12.6.2015 pidetyssä täysistunnossa, ja nyt keskustelu sitten jatkuu.

Keskustelu

16.36 **Veera Ruoho ps:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät ministerit ja edustajat! Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus osaltaan osoittaa yleisellä tasolla sitä, että elämme oikeusvaltiossa. Näin ei ole kaikkialla maailmassa. Ombudsman-instituutio — ilmaisu, jolla itse olen tutustunut siihen Kosovon väliaikaisen kansainvälisen hallinnon aikana — onkin tärkeä perus- ja ihmisoikeuksien valvonnalle ja toteutumiselle.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksessa todetaan, että perustuslain 20 §:ssä on kaksi ainesosaa: ensinnäkin kaikille kuuluva vastuu luonnosta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä sekä toiseksi julkisen vallan velvollisuus pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön ja mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Arvoisa puhemies! Otan esimerkiksi espoolaiset ja kirkkonummelaiset asukkaat, jotka asuvat Pohjoismaiden yhden suurimman kaatopaikan ja sen viereisen Kulmakorven lou-

hinta- ja murskausalueen läheisyydessä, jossa operoi muun muassa ulkomaalaisomisteinen Rudus Oy.

Perustuslain 20 §:n mukaisesti näillekin paikallisille asukkaille mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon on kyllä suotu erilaisine kuulemisineen esimerkiksi yva-prosesseissa, mutta ongelmana onkin se, ettei paikallisten asukkaiden kokemuksia elinympäristönsä terveellisyyteen ja turvallisuuteen haitallisesti vaikuttaneista toiminnoista ole otettu huomioon käytännössä. Riskialueilla oleville kiinteistöille ei ole järjestetty kunnallista vesihuoltoa, vaikka esimerkiksi Kulmakorven louhinta- ja murskaustyömaan läheisyydessä Espoon Mustanpurontiellä olevien kiinteistöjen kaivovedet ovat pilaantuneet.

Arvoisa puhemies! Viime viikolla ehdin hetkeksi seuraamaan myös Espoon Högbergetin yva-selostustilaisuutta. Sielläkin paikalliset asukkaat olivat huolissaan suunniteltujen massiivisten louhintojen ja murskausten haittavaikutuksista aina jopa elinkeinojensa harjoittamiseen. Eräs hevostilallinen kertoi tallinsa sijaitsevan vain muutaman sadan metrin päässä suunnitellulta louhinta-alueelta. Hänen ratsutallinsa antaa palveluja muun muassa eri vammaisryhmille. On sanomattakin selvää, että hänen elinkeinonsa loppuisi ensimmäiseen räjäytykseen. Paikalliset asukkaat kokevat, etteivät heidän mielipiteensä vaikuta päätökseen, vaan jopa 45 vuotta kestävä louhinta ja murskaus alkaa asutuksen läheisyydessä.

Arvoisa puhemies! Meidän tuleekin varmistaa, että myös perustuslain 20 §:n henki todella toteutuu ja ihmiset voivat vaikuttaa elinympäristöään koskeviin päätöksiin eivätkä kuulemiset ole vain pelkkä muodollinen prosessinvaihe ilman todellista vaikutusmahdollisuutta terveellisen ja turvallisen elinympäristön toteutumiseen.

Hallitus on sitoutunut edistämään terveyttä ja hyvinvointia ja vähentämään eriarvoisuutta. Saamani kansalaispalautteen perusteella olen vakuuttunut, että asukkaat, joiden naapureina ovat massiiviset louhostyömaat ja esimerkin tapainen Ämmässuon kaatopaikka kymmenine eri hankkeineen, ovat eriarvoisessa asemassa ilman asianmukaista vesihuoltoa ja tarkemmin valvottua hankkeiden ympäristölupaehtojen noudattamista.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä kiitän eduskunnan oikeusasiamiestä kertomuksesta vuodelta 2014.

16.40 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa rouva puhemies! Arvoisa oikeusasiamies! Hyvät kansanedustajat! Nykyisin joudutaan usein toteamaan, että niin pientä asiaa ei olekaan, ettei se olisi merkittävä perus- ja ihmisoikeuskysymys. Tähän on jouduttu, kun yhä tiukemmin tai laajemmin, miten vain asia halutaankaan ilmaista, on ryhdytty tulkitsemaan niin Suomen perustuslaissa olevia säädöksiä perusoikeuksista kuin laajemmin ihmisoikeuksia. Kehitys on jatkunut jo vuosia mutta on minun mielestäni kiihtynyt erityisesti viime vuosina.

Ihan päiväkohtaisena esimerkkinä siitä, että kaikki asiat rupeavat olemaan nykyään ongelmallisia perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta, mainitsen vain sen, että ihan pari päivää sitten pari eturivin suomalaista valtiosääntöasiantuntijaa löysi uudesta hallitusohjelmasta kosolti perus- ja ihmisoikeusnäkökulmasta ongelmallisia asioita. Tällaisessa tulkitsemisessa, jossa perustuslakivaliokunta laitetaan päättämään siitä, saako tehdä tiettyjä välttämättömiä säästöjä valtiontalouteen, saako perustuloa kokeilla alueellisesti, saako viranomaispäätöksistä valittaa eteenpäin ja niin edelleen, tällaisissa kiristyvissä ja tiukentuvissa tulkinnoissa, on viime kädessä minun mielestäni kyse siitä, päättääkö Suomessa lainsäädännöstä kansan valitsema Suomen eduskunta vai päättääkö siitä tosiasiallisesti noin yhden

käden sormin laskettava valtiosääntöasiantuntijoiden joukko, joiden kantojen mukaisesti perustuslakivaliokunnan maallikkojäsenet näitä asioita joutuvat ratkaisemaan.

Tämän kehityksen vuoksi olen ottanut itselleni roolin muun muassa täältä eduskunnan pöntöstä ja joskus muillakin foorumeilla arvioida kriittisesti tätä kehitystä. Tästä oli kysymys esimerkiksi silloin, kun arvostelin eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksen yhteydessä pari vuotta sitten sitä, että eduskunnan oikeusasiamiehen toimisto oli katsonut, että Ateneumissa oleva valokuvauskielto on ongelmallinen perustuslain kannalta ja että silloisen opetusministeriön on annettava selvitys oikeusasiamiehen toimistolle siitä, mihin toimiin se on ryhtynyt tällaisen perustuslainvastaisuuden korjaamiseksi. Miksi Ateneumissa oleva valokuvauskielto oli ongelmallinen perusoikeuksien kannalta? No siksi, että pohjana on tietysti teoria siitä, että kaikki perusoikeusrajoitukset on säädettävä laintasoisesti, ja kun Ateneumin valokuvauskielto tulkittiin perusoikeusrajoitukseksi, niin katsottiin, oliko tästä merkittävästä perusoikeusrajoituksesta säädetty lain tasolla. Pykälää ei löytynyt, joten asia oli ongelmallinen, vaikka tälle valokuvauskiellolle oli sinänsä täysin kestävät perusteet myös Oikeusasiamiehen kanslian näkökulmasta.

Tätä ajattelua vastustaakseni osoitin, että silloisen Oikeusasiamiehen kanslian ala-aulassa eli eduskunnan lisärakennuksen ala-aulassa oli myös valokuvauskielto. Ja tuolle valokuvauskiellolle oli täysin kestävät perusteet, koska sillä pyrittiin suojaamaan yksityisyyttä tilanteissa, joissa vieraiden laukut läpivalaistaan. Mutta vaikka tälle valokuvauskiellolle oli kestävät perusteet, niin tämän teorian mukaan kyseessä oli varmasti merkittävä perus- ja ihmisoikeusloukkaus, koska sen paremmin eduskunnan turvallisuudesta olevassa laissa kuin Eduskunnan oikeusasiamiehen kansliasta annetussa laissa ei ollut säädöstä siitä, että Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian ala-aulassa saa olla valokuvauskielto.

Toisen lähestymistavan koko tälle problematiikalle olisi tarjonnut sellainen mielestäni paljon järkevämpi, normaalia talonpoikaisjärkeä noudattava tulkinta, että Ateneumin valokuvauskiellossa ei ole lainkaan kyse mistään perusoikeusrajoituksesta, vaan on kyse sellaisesta tilanteesta, jossa ihminen vapaaehtoisesti menee johonkin taidenäyttelyyn tai tulee johonkin tilaan ja eräänlainen konkludenttinen sopimus syntyy siitä, että minä tulen tähän sinun taide-esitykseesi katsojaksi ja samalla sitoudun noudattamaan semmoisia normaaleja sääntöjä, mitkä tällaista taidenäyttelytilaa koskevat.

Arvoisa rouva puhemies! Vähän tällä ajattelulla, että onko aivan kaikkeen pakko puuttua ja onko aivan kaikessa pakko nähdä perusoikeusongelmia, katsoin tästä nyt käsillä olevasta kertomuksesta sivulla 144 olevan apulaisoikeusasiamies Sakslinin päätöksen siitä, että ammattiurheilijoiden lyhyt palvelusaika on ongelmallinen yhdenvertaisen kohtelun kannalta. No, totta kai voi sanoa, että se on ongelmallinen yhdenvertaisen kohtelun kannalta, koska tällainen kevennetty varusmiespalvelus on ollut tarjolla nimenomaan ammattilaisurheilijoille mutta ei muille. Tämä on ilmeisesti vuosikymmeniä vanha käytäntö, näin voisin kuvitella. Ja apulaisoikeusasiamies tässä päätyi siihen, että tämä on vastoin perustuslain, onko se nyt, 6 §:ssä olevaa yhdenvertaisuussäännöstä.

Kyllä tämä apulaisoikeusasiamiehen kannanotto minun mielessäni saattoi matkaan kysymyksen, missä on yhtäältä aiheettoman nillittämisen ja toisaalta aiheellisen yhdenvertaisuusongelmaan puuttumisen välinen raja. Jos apulaisoikeusasiamies on sitä mieltä, että ammattiurheilijoiden lyhyt palvelusaika on ongelmallinen yhdenvertaisen kohtelun kannalta, niin kuin hyvin voidaan sanoa sen olevan, niin eikö paljon paremmin perustein yhdenvertaisuuden kannalta ole ongelmallista se, että naiset on kokonaan vapautettu varusmiespalveluksesta?

Eli jos tämä urheilijataustaisten varusmiesten erilainen kohtelu on ongelmallista, niin ongelmallista yhdenvertaisuuden kannalta, että apulaisoikeusasiamiehen on syytä tällaiseen perustuslainvastaisuuteen puuttua ja pyytää puolustusministeriötä ilmoittamaan 29.5.2015 mennessä, mihin toimenpiteisiin asia on antanut aihetta, niin miten on mahdollista, ettei oikeusasiamies tai apulaisoikeusasiamies Sakslin ole pohtinut sitä kysymystä, onko naisten vapauttaminen kokonaan asepalveluksesta mahdollisesti ongelmallista yhdenvertaisuuden kannalta? Itse päätyisin helposti siihen, että jos yhdenvertaisuutta lähdetään tässäkin yhteydessä ihan vimpan päälle tulkitsemaan, niin tämä ammattiurheilijoiden saama kevyempi asepalvelus olisi paljon pienempi yhdenvertaisuusongelma kuin se, että väestöstä noin puolet on kokonaan vapautettu varusmiespalveluksesta. Itse en siis ole tätä mieltä, mutta enpä nyt olisi ruvennut nillittämään tästä ammattilaisurheilijoiden varusmiespalveluksen kevennetystä muodostakaan.

16.49 **Ilkka Kantola sd:** Arvoisa rouva puhemies! Ihmisoikeustilanteen näkökulmasta Suomen kansalliset lähtökohdat liittymiselle Euroopan unionin jäseneksi aikanaan olivat varsin hyvät. Euroopan unionin jäsenyyden myötä Suomi on kuitenkin joutunut arvioimaan omia käytäntöjään ja lainsäädäntöään myös ihmisoikeusnäkökulmasta entistä tarkemmin. Meillä on ollut omissa asioissamme parannettavaa ja on edelleen.

Oikeusasiamiehen vuoden 2014 kertomuksessa nostetaan vahvasti esiin oikeusasiamiehen poikkeuksellisen vahva rooli suomalaisessa järjestelmässä perus- ja ihmisoikeuksien valvojana. Viime vuonna 95-vuotisjuhliaan viettäneen oikeusasiamiesinstituution tehtävän ydintä on ollut niin sanottu laillisuusvalvonta. Se on tarkoittanut viranomaisten toiminnan valvontaa.

Vuoden 1995 perusoikeusuudistuksen seurauksena tämän laillisuusvalvonnan rinnalle on tullut oikeusasiamiehen tehtävä valvoa perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, ja varmaan tähän tehtävän laajennukseen liittyy osittain edustaja Zyskowiczin äskeinenkin kritiikki.

Kertomuksesta ilmenee, miten tämä muutos on vaikuttanut oikeusasiamiehen toimintaan. "Kanteluiden tutkinta ei enää ole vain sen arviointia, onko viranomainen toiminut lainvastaisesti tai laiminlyönyt velvollisuuksiaan. Nykyisin kaikissa asioissa arvioidaan sen lisäksi, olisiko viranomainen jollakin muulla tavalla toimimalla voinut paremmin edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista."

Mielestäni tehtävän laajentaminen tällä tavalla on ollut hyvä uudistus. Se antaa oikeusasiamiehelle laajan mandaatin toimia yhteiskunnassa uudistajana ja kehittäjänä perus- ja ihmisoikeusasioissa. Oikeusasiamies toteaakin kertomuksessaan: "Tiedossani ei ole toista oikeusasiamiesinstituutiota, jossa perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamisen ja edistämisen näkökulma olisi yhtä vahva kuin Suomessa sekä lainsäädännössä että käytännössä."

Arvoisa puhemies! Kertomuksessa vuodelta 2014 esitellään aikaisemman kertomuksen tapaan tiivistetysti kymmenen keskeistä suomalaista perus- ja ihmisoikeusongelmaa. Ongelmakohdat ovat entiset. Tämä lista on tärkeä työlista juuri aloittaneelle Sipilän hallitukselle.

Vanhusten oloissa ja kohtelussa on edelleen puutteita. Olennaista korjausta tilanteeseen ei ole tullut. Puutteita on muun muassa hygieniassa, ravinnossa, kuntoutuksessa ja ulkoilussa. Vanhusten ylimitoitetulla lääkityksellä korvataan — siltä näyttää edelleen — alimitoitettua henkilöstöä.

Lastensuojelussa ja lapsiasioiden käsittelyssä on puutteita edelleenkin. Osittain on kyse henkilöstön liian suuresta työmäärästä, työntekijöiden vaihtuvuudesta ja puutteellisesta koulutuksesta. Lastensuojelun sijaishuollon valvonta on riittämätöntä. Eduskunnan perustuslakivaliokunnassakin on todettu ja keskusteltu siitä, että lastensuojeluasioiden käsittelyaika eräissä päätöksissä tuomioistuimissa, tai kun niitä kierretään sieltä kautta, on joissakin asioissa lapsen edun näkökulmasta aivan liian pitkä, siis se käsittelyaika, jolloin ollaan epävarmuudessa, miten lapsen käy. On arvioitu, että lastensuojelulakia tulisikin tältä osin arvioida uudelleen lapsen edun näkökulmasta.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisessa on puutteita. Oikeus työhön ja oikeus perhe-elämään kohtaavat edelleen perusteettomia esteitä. Kyse on asenteista, mutta myös lainsäädännöstä.

Edellisen kertomusvuoden tapaan myös viime vuoden kertomuksessa laitoksissa olevien itsemääräämisoikeuden rajoittamista tapahtuu edelleen ilman laissa määrättyä perustetta. Kataisen hallituksen toimesta laadittiin lakiesitys, jolla rajoitustoimenpiteistä olisi täsmällisesti säädetty. Esitys kuitenkin oli sen verran keskeneräinen, puutteellinen, ettei se edennyt eduskunnassa. Perustuslakivaliokunta sitä esitystä arvioi. Uuden hallituksen olisi syytä viedä tämä asia maaliin. On tärkeätä, että näistä tarpeellisista rajoitustoimenpiteistä säädettäisiin lailla, niin kuin perustuslaki edellyttää. Viime kaudella aikaansaatu vanhuspalvelulaki tarvitsisi rinnalleen kipeästi tämän laitoksissa asuvien itsemääräämisoikeutta ja rajoitustoimenpiteitä koskevan lainsäädännön.

Joissakin asioissa on päästy eteenpäin. Ulkomaalaisten säilöönoton tilannetta on parannettu ihmisoikeusnäkökulmasta, kun Joutsenon vastaanottokeskuksen yhteyteen avattiin säilöönottoyksikkö viime syksynä. Tämä tarkoittaa sitä, että uuden yksikön avulla voidaan vähentää poliisivankiloiden käyttöä tähän tarkoitukseen, ja tämä tarkoittaa lievennystä perusoikeuksien rajoittamisessa.

Vankien ja tutkintavankien oloissa ja kohtelussa on edelleen puutteita. Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea vieraili Suomessa viime vuonna. Se kiinnitti huomiota vangeille tarjottavan toiminnan vähäisyyteen, niin sanottujen paljusellien edelleen suureen määrään sekä käytäntöön, jossa pitkäaikaisessa tutkintavankeudessa olevia säilytetään poliisivankiloissa, jotka on tarkoitettu lyhytaikaiseen säilytykseen. Komitean mukaan Suomessa omaksuttuun käytäntöön ei ole mitään hyväksyttävää perustetta.

Puutteita on myös kansalaisten terveyspalveluissa. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden saamisessa on ongelmia. Hoitotakuu ei toteudu lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa. Varusmiesten, vankien ja niin sanottujen paperittomien terveydenhuollossa on puutteita. Paperittomien pääsyä terveyspalveluihin yritettiin parantaa hallituksen esityksellä Stubbin hallituksen toimesta, mutta esitys raukesi lopulta kai teknisesti valtiopäivien päättymiseen.

Edellisen vuoden ongelmista jäljellä ovat myös puutteet perusopetuksen oppimisympäristön turvallisuudessa. Näitä ovat koulukiusaaminen, sisäilmaongelmat ja oppilashuollon epätasaisuus. Tilanne ei turvallisuuden kannalta ole parantunut, kun opettajien lomautukset lisääntyivät kertomusvuonna.

Arvoisa puhemies! Oikeusprosessien pitkät käsittelyajat ovat edelleen ongelma, vaikka lainsäädännöllisin keinoin on pyritty tilannetta helpottamaan. Uusi hallitus lupaa ohjelmassaan jatkaa prosessien nopeuttamiseen tähtääviä toimia. Hyvä niin, kunhan oikeusturvaa ei vaaranneta.

Kansalaisten yhdenvertaisuuden kannalta jossain määrin ongelmalliselta näyttää nyt tekstitasolla Sipilän hallituksen hallitusohjelman kirjaus, jonka mukaan yhtenä keinona tullaan käyttämään oikeudenkäyntimaksujen korottamista. Tätä harkittaessa on syytä huolehtia siitä, ettei maksuin estetä pienituloisten mahdollisuutta saada asiansa ratkaistavaksi riippumattomassa tuomioistuimessa.

Oikeusasiamiehen kertomuksen luettelemista kotimaisista ihmisoikeusongelmista ilmenee, että vastuu ongelmien korjaamisesta jakaantuu useille ministeriöille. Ratkaisevaa on hallituksen yhteinen tahtotila laittaa asiat kuntoon. Vaikka taloustilanne on vaikea, emme saa unohtaa heitä, jotka ovat kaikkein haavoittuvimmassa asemassa yhteiskunnassamme.

16.57 **Lea Mäkipää ps:** Arvoisa puhemies! Tämä eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus oli mielenkiintoista luettavaa. Tässä vain muutamia lainauksia kertomuksesta:

Ensimmäinen oikeusasiamies vastaanotti ensimmäisen kantelun helmikuun 11. päivä 1920 Viipurin lääninvankilassa. Tutkintovankina oli jääkärivääpeli, ja hän kanteli siitä, että hänen asiansa tuomioistuinkäsittely oli viivästynyt. Tämä ensimmäinen oikeusasiamies Suomessa oli, kun katselin, Erik Alopaeus, ja nykyinen oikeusasiamiehemme Jääskeläinen on tällä hetkellä 18. viranhaltija.

Oikeusasiamiehen valvontavaltaan kuuluvat kaikki julkisen vallan elimet pois lukien eduskunnan lainsäädäntötyö, kansanedustajien toiminta ja oikeuskanslerin virkatoimet. Tärkeänä on pidettävä myös sitä, että kaikki julkista tehtävää hoitavat yksityiset kuuluvat oikeusasiamiehen toimivaltaan. Kun kunta ulkoistaa järjestämisvastuulleen kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja yksityisille, niiden toiminta kuuluu Suomessa siis oikeusasiamiehen valvonnan piiriin.

Jussi Pajuojan kirjoituksessa pohditaan tietotekniikan tulemista. Suuri askel on tulevat sähköiset ylioppilaskirjoitukset. Tarkoituksena onkin, että vuoteen 2019 mennessä kouluissa kaikki kokeet tapahtuvat sähköisesti, ja viimeisenä on kuulemma matematiikan koe. Tietotekniikan perusta luodaan kouluissa, ja huomattavaa onkin eri koulujen valmistautuminen sähköisiin menetelmiin. Kouluihin tehdyillä tarkastuksilla on todettu, että lapset ja nuoret osaavat viihdekäytön, mutta muu tietotekniikka ei olekaan itsestäänselvää. Järjestelykysymyksen lisäksi digitaalisen tekniikan hyödyntäminen on myös oikeuskysymys, eli opetuksen yhdenvertainen tarjonta ei välttämättä toteudu kaikissa kunnissa ja kouluissa, ja syynä on tietenkin resurssi- ja rahapula.

Suuri haaste on myös tietotekniikan hyödyntäminen eri lohkoilla julkisella sektorilla. Kirjasessa mainitaan, että ongelmia esiintyy muun muassa työhallinnossa ja poliisin tietojärjestelmässä. Järjestelmiä on ajettu alas, hankkeet ovat viivästyneet tai projekteja jaettu pienempiin ja helpommin hallittavissa oleviin projekteihin, kuten esimerkiksi poliisin Vitja-hankkeessa.

Oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa ja aktiivisesti edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Hänen tulee lain mukaan tehdä tarkastuksia virastoissa ja laitoksissa, erityisesti vankiloihin ja muihin suljettuihin laitoksiin sijoitettujen henkilöiden kohtelua tarkastamassa, samoin kuin varusmiesten asemaa varuskunnissa. Vuonna 2014 tarkastuksia tehtiin 111 kohteeseen.

Kaikista ratkaistuista kanteluista ja omista aloitteista 16 prosenttia eli 774 johti oikeusasiamiehen toimenpiteeseen. Lukumäärältään suurimmat koskivat sosiaaliturvan, rikosseuraamusalan, terveydenhuollon ja poliisiviranomaisten toimialaa. Kantelujen käsittelyajan lyhentäminen yhteen vuoteen on ollut oikeusasiamiehen pitkäaikainen tavoite, ja esi-

merkiksi vuonna 2014 tähän päästiin, eikä vuodenvaihteessa ollut vireillä yhtään yli vuoden vireillä olevaa kantelua. Kanteluita on saapunut runsaasti, viime vuonna runsaat 4 600, mutta samaan aikaan ratkaistiin yli 4 700 kantelua. Myös sähköisesti kantelut ovat yleistyneet, eli yli 60 prosenttia tehdään sähköisesti.

Ja lopuksi muutamia yksityiskohtia tästä yli 340-sivuisesta kirjasesta:

Vanhusten asumis- ja hoivayksiköihin on tehty tarkastuksia ja kiinnitetty todellisiin ongelmiin huomiota. Vaippojen jatkuvaa käyttöä ja vessatuksen puutetta on pidettävä epäinhimillisenä ja ihmisarvoa alentavana. Vanhusten ulkoilumahdollisuudet ovat rajallisia, kuten me kaikki hyvin tiedämme. Jokainen haluaa kuolla arvokkaasti, eli saattohoitoon tulisi myös täällä eduskunnassa paneutua kunnolla. Miten on mahdollista, että palvelutalon asunnossa asunut palveluja käyttämätön vanhus on voinut olla kuolleena useita viikkoja? Eikö tarkastus ulotu tähän?

Lastensuojelussa erityisesti sosiaalityöntekijöiden vähäinen määrä, joskus puutteellinen koulutus ja työntekijöiden vaihtuvuus heikentävät lastensuojelupalveluiden laatua. Perheiden avohuollon tukipalveluiden riittämättömyys ja viivästyminen aiheuttavat ongelmia, ja suurin kärsijä on lapsi tai nuori. Nyt jos koskaan tarvitaan ennaltaehkäisyä näissä asioissa. Puutteet heijastuvat huostaanottojen määrän kasvuna ja myös lisääntyvinä mielenterveysongelmina. Myös Pohjois-Satakunnassa oli merkillistä lehtiluettavaa, että kolme nuorta otettiin niin sanotusti huhujen perusteella huostaan. He olivat siellä muutaman kuukauden, ja nyt heille joudutaan maksamaan kymmeniätuhansia — aivan oikein — tästä kärsimyksestä.

Kertomuksessa on aivan oikein puututtu koulukiusaamiseen. Eikö tähän löydetä kunnon eväitä? Jokainen lapsi ja nuori haluaa opiskella turvallisessa kouluympäristössä, mutta on kysyttävä, mikä koulumaailmaa riivaa. Koulukiusaamiseen olisi saatava kuri ja loppuminen.

Vuoden 2013 toimintakertomuksessa kerrottiin kymmenestä keskeisestä suomalaisesta ongelmasta, niin kuin myös edellinen puhuja tästä puhui. Tänään ne ovat yhtä ajankohtaisia — ja aina näistä ollaan myös täällä eduskunnassa puhuttu — eli vanhusten olot ja hoito, lastensuojelu, vammaisten oikeudet, laitoksissa olevien itsemääräämisoikeudet, riittävien terveyspalveluiden puute, muutamia mainitakseni.

Vuoden 2014 erikoisteemana oli vammaisten henkilöiden oikeuksien turvaaminen. Ongelmana on mainittu liikkumisen esteettömyys ja palveluiden esteetön saatavuus. Tulkkauspalvelut, kommunikaation apuvälineet ja tiedonsaanti ovat vammaiselle henkilölle välttämättömiä yhdenvertaisuuden osatekijöitä.

Ja näin kirjaimellisesti sanon myös, että maksuhäiriöt ja ylivelkaantuminen ovat huolestuttavasti kasvaneet, ja siihen syynä ovat ehkä työttömyys, elämänhallinta ja monet muut asiat.

Mutta kiitoksia myös tästä laajasta kertomuksesta. Siinä on varmaan tähän meidän eduskuntatyöhömme paljon oppimista.

17.04 **Hanna Sarkkinen vas:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus on mielenkiintoinen ja laaja-alainen asiakirja, joka antaa yhden näkökulman suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen vuonna 2014. Yhteiskunnan kipukohdat korostuvat. Yhteiskunnassa on paljon hyvää, joka ei tässä asiakirjassa näy, mutta toisaalta, mehän olemme täällä korjaamassa kipukohtia.

Erityisesti on kiinnitettävä huomiota oikeusasiamiehen esiin nostamiin kymmeneen keskeiseen perus- ja ihmisoikeusongelmaan. Nämä kipukohdat pitäisi ottaa eduskunnan ja hallituksen toiminnan keskeiseksi huomion kohteeksi tällä alkavalla eduskuntakaudella. On surullista, että edellinen eduskunta kaatoi loppumetreillä parannuksen paperittomien siirtolaisten terveydenhuoltoon, mutta toivottavasti tämä ja muut keskeiset oikeusasiamiehen esiin nostamat ongelmakohdat saadaan korjattua tällä kaudella.

Haluan tässä yhteydessä kiinnittää huomiota erityisesti yhteen asiakohtaan, nimittäin kappaleeseen 4.8 ja siinä käsiteltävään asiaan Ulosotto ja muut maksukyvyttömyysmenettelyt. Tämä on aihealue, jossa on itse asiassa tapahtunut todella paljon parannusta viime vuosina, vaikka ongelmia tietenkin on paljon. Vuonna 2013 säädetty laki, jolla asetettiin kuluttajaluotolle korkokatto, on hillinnyt pikavippibisneksen pahimpia ongelmia, ja se näkyy oikeusasiamiehen tarkastuksen mukaan myös velkaneuvonnan asiakkaiden määrän vähenemisenä, vaikka toisaalta asiakkaiden velan määrät ovat olleet kasvussa. Lain tavoite suitsia korkeakorkoisia pikavippejä ja kohtuullistaa perintäkuluja vaikuttaa toteutuneen melko hyvin, vaikka perintäkulujen kohtuullisuudessa on mielestäni edelleen parantamisen varaa erityisesti perittävien pienten laskupääomien kohdalla. Velkaneuvonta on erittäin tärkeä palvelu, ja sen avulla voidaan estää ihmisten ongelmien paheneminen ja heidän syrjäytymisensä. Kuitenkin oikeusasiamiehen mukaan palvelun saatavuudessa ja resursoinnissa on yhä ongelmia ja tilanne vaihtelee kunnittain. Tähän olisikin kiinnitettävä huomiota, jotta velkaneuvontaa olisi saatavana kaikkialla Suomessa riittävästi. Myös kuntien sosiaalitoimen tarjoama sosiaalinen luototus voi olla merkittävä työkalu ylivelkaantumiskierteen katkaisemisessa, ja olisi tärkeää, että kaikki kunnat käyttäisivät tätä työkalua henkilöiden ylivelkaantumisen ja kulutusluottokierteiden katkaisemisen apuna. Se olisi sekä yksilöiden että yhteiskunnan etu.

Haluan vielä nostaa esille erään aihepiiriin liittyvän vakavan ongelman. Kela on muuttanut käytäntöjään siten, että liikaa maksettuja sosiaalitukia ei voi enää maksaa takaisin osamaksulla maksusuunnitelman perusteella. Mikäli henkilö ei kykene maksamaan saatavia takaisin yhdellä kertaa, siirtää Kela saatavat suoraan ulosottoon. Ulosotto merkitsee yksilön kannalta maksuhäiriömerkinnän syntymistä. Maksuhäiriömerkintä on usein henkilökohtainen katastrofi: se vaikeuttaa esimerkiksi vuokra-asunnon ja matkapuhelinliittymän saamista. Aiemmin Kelan kanssa pystyi sopimaan takaisinmaksusuunnitelmasta ja säilyttämään luottotiedot. Kela perustelee tätä muutosta käytännöissä velallisen aseman parantamisella. Kuitenkin moni ihminen haluaa tehdä kaikkensa, jotta luottotiedot säilyvät.

Tämä Kelan linjanmuutos on aiheuttanut pelkoa ihmisten keskuudessa ja kokemuksia viranomaisten kohtuuttomasta menettelystä. Kelan tulisi tarkistaa linjansa ja antaa ihmisille mahdollisuus valita, maksavatko he saatavansa entiseen malliin takaisin osamaksulla vai ulosoton kautta. Meidän täällä salissa ja Kelassa tulisi tiedostaa, millainen tragedia ja syrjäyttävä asia luottotietojen menetys pahimmillaan on. Kelan ehkä sinällään hyvää tarkoittava uusi menettely synnyttää ongelmia ja tarpeettomia kohtuuttomuuksia ihmisille. Myös yhteiskunnan kannalta olisi usein parasta, että asiat voitaisiin hoitaa niin, ettei ihminen joutuisi menettämään luottotietojaan ja joutuisi ulosottoon. Ulosotto ja luottotiedottomuus ovat pahimmillaan iso kannustinloukku työllistymiselle ja syrjäyttävä elementti. Uusien maksuhäiriömerkintöjen määrä on valitettavasti lisääntynyt 2000-luvulla rajusti. Tähän on toki varmaan monia syitä, mutta toivottavasti viranomaisten omilla toimilla näiden maksuhäiriömerkintöjen syntymistä ei ainakaan edistettäisi. Toivonkin, että sekä kansanedusta-

jat, ministerit, oikeusasiamies että tietysti Kela kiinnittäisivät huomiota asiaan ja toimisivat niin, että linjaa voitaisiin tarkastella.

Haluaisin lisäksi sanoa edustaja Zyskowiczille, että olen kanssanne kerrankin samaa mieltä siitä asiasta, että on suuri yhdenvertaisuusongelma mielestäni tämä naisten ja miesten eriarvoisuus asevelvollisuuden suhteen. (Ben Zyskowicz: Minä en ole sitä mieltä!) — Joo, mutta toit esille sen, että se on ainakin isompi ongelma kuin tämä urheilijoiden erillinen kohtelu, ja olen täsmälleen samaa mieltä. — Minä henkilökohtaisesti en näe mitään perusteita tälle räikeälle sukupuolten väliselle epätasa-arvolle, joka mielestäni syrjii miehiä. Ehkä tähänkin asiaan oikeusasiamies voi joskus kiinnittää huomiota.

Mutta kiitoksia oikeusasiamiehelle kattavasta kertomuksesta.

17.11 **Sami Savio ps:** Arvoisa puhemies! Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomuksen mukaan kanteluiden keskimääräinen käsittelyaika on vuoden 2014 loppuun mennessä lyhentynyt alle kolmeen ja puoleen kuukauteen. Myöskään yhtään yli vuoden vanhaa kantelua ei ollut vireillä vuoden lopussa. Mielestäni tämä on kansalaisten oikeusturvan kannalta erittäin hyvää kehitystä, ja se perustuu ilmeisesti aiempiin lainsäädäntömuutoksiin. Niillä on sujuvoitettu kanteluiden hoitamista sekä lisätty oikeusasiamiehen harkintavaltaa ja toimintavaihtoehtoja.

Osaltaan näitä kanteluaikoja on lyhentänyt myös sähköisesti tehtyjen kanteluiden osuuden huomattava kasvu. Kuten edustaja Mäkipääkin totesi, nyt jo noin kaksi kolmasosaa niistä tehdään sähköisesti, mikä on helpottanut olennaisesti kanteluiden tutkimisen nopeutettua menettelyä. Mielestäni kyseessä on yksinkertainen ja lupaava esimerkki julkisen palvelun tehostumisesta.

Myös muilla julkisen hallinnon osa-alueilla voidaan pienentää hallintokuluja ja samanaikaisesti parantaa kansalaisille tarjottavaa palvelua, mutta valitettavasti kaikki tietojärjestelmäuudistukset eivät ole aina onnistuneet suunnitellusti. Apulaisoikeusasiamies Pajuoja onkin kiinnittänyt huomiota siihen, että uusia tietojärjestelmiä suunniteltaessa ja toteutettaessa on syytä panostaa viranomaisten väliseen yhteistyöhön ja toteuttaa uudistukset helposti hallittavina kokonaisuuksina. Lisäksi on jatkossa pidettävä huolta siitä, että myös sähköiseen asiointiin tottumattomilla säilyy mahdollisuus palveluiden käyttöön.

Arvoisa puhemies! Kiitän lopuksi oikeusasiamiestä tästä laajasta kertomuksesta.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Tässä vaiheessa myönnän puheenvuoron oikeusasiamies Jääskeläiselle, olkaa hyvä.

17.13 **Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen:** Arvoisa rouva puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Kiitän näistä puheenvuoroista, joita täällä on käytetty. Niihin ei tainnut sisältyä sellaisia kysymyksiä, jotka varsinaisesti olisivat vastausta vaille.

Edustaja Zyskowicz palautti täällä mieleen tämän Ateneumin valokuvauskieltoa koskevan ratkaisun ja ammattiurheilijoiden lyhyttä palvelusaikaa koskevan ratkaisun. Nämä ovat molemmat apulaisoikeusasiamiesten ratkaisuja, joita en halua enkä oikein voikaan kommentoida, kun apulaisoikeusasiamiehet ratkaisevat heidän käsiteltävänään olevat asiat itsenäisesti ja samalla toimivallalla kuin oikeusasiamies.

Ehkä voisin kuitenkin todeta tästä ammattiurheilijoiden lyhyttä palvelusaikaa koskevasta ratkaisusta, kun edustaja Zyskowicz kysyi, eikö naisten vapauttaminen asepalveluksesta ole isompi yhdenvertaisuusongelma. No, hän ei tähän ottanut kantaa, enkä minäkään sii-

hen ota kantaa mutta kiinnitän kuitenkin huomiota siihen, että tämä naisten vapauttaminen asepalveluksesta kuitenkin perustuu nimenomaisiin lainsäännöksiin, kun taas ammattiurheilijoiden lyhyen palvelusajan suhteen näin ei ole vaan päinvastoin täällä referaatissa todetaan, että asevelvollisuuslaissa, siihen liittyvässä asetuksessa tai niiden perusteluissa ei ole edes mainintaa siitä, että ammattiurheilijoille voitaisiin tällä tavoin määrätä lyhyt miehistökoulutus. Mutta en enempää ota näihin ratkaisuihin kantaa.

Kiitän puheenvuoroista. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tietoyhteiskuntakaaren muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 4/2015 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 1/2015 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelua ei syntynyt.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 4/2015 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

13. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 17.6.2015 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 17.16.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen